

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ»**

Кафедра менеджменту та міжнародного бізнесу

Допустити до захисту
В.о.завідувача кафедри менеджменту та
міжнародного бізнесу
_____ Янків М. Д
«___» лютого 2025 року

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**«Удосконалення економічного механізму господарювання в ТОВ «Житлово-
будівельна компанія «Ваш Дім»**

Студентки 2 курсу, групи ММОА-213
спеціальності 073 «Менеджмент (менеджмент організації і
адміністрування)»

Борис Аліни Романівни
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник: _____ **доктор економічних наук, професор**
(підпис) (науковий ступінь, вчене звання)
Копитко Василь Іванович
(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Рецензент: _____
(підпис) (науковий ступінь, вчене звання)

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Львів - 2025

ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту та міжнародного бізнесу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

на магістерську роботу

«Удосконалення економічного механізму господарювання в товаристві з обмеженою відповідальністю «Житлово-будівельна компанія «Ваш Дім»

Студентки _____ **Борис А. Р.** _____ групи ММОА-21
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Копитко В. І.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Консультанти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

В.о.завідувача кафедри _____ **Янків М. Д.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» грудня 2024 року

ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра	менеджменту та міжнародного бізнесу
Ступінь	Магістр
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	073 «Менеджмент (Менеджмент організацій і адміністрування)»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.завідувач кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу

Янків М. Д.
«__» лютого 2024 року

З А В Д А Н Н Я СТУДЕНТЦІ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Борис Аліні Романівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи **Удосконалення економічного механізму господарювання в товаристві з обмеженою відповідальністю «Житлово-будівельна компанія «Ваш Дім»**

Керівник роботи **Копитко Василь Іванович,**
доктор економічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по інституту від 26 вересня 2024 року №93

2. Строк подання студентом роботи **10 січня 2025 року**

3. Вихідні дані до роботи *Нормативно-правові акти та закони України, наукові публікації за темою дослідження, статистичні дані*

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) *Вступ. Теоретичний розділ – методологічні основи дослідження. Практичний розділ – розрахунково-аналітичні матеріали. Прогнозний розділ. Висновки. Список використаних джерел. Додатки.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Рис. 1.1 – 1.6, табл. 1.1-1.2 – обґрунтування теоретичних аспектів економічного механізму господарювання

Рис. 2.1 – 2.2 і табл. 2.1. – 2.10 – аналіз удосконалення економічного механізму господарювання в товаристві з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім»

Рис. 3.1 – 3.6 – шляхи удосконалення економічного механізму

господарювання в товаристві з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	<i>Консультанти відсутні</i>		

7. Дата видачі завдання: 19 лютого 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Збір та опрацювання літературних джерел</i>	<i>лютий- березень 2024 р.</i>	<i>Остаточне затвердже -ння плану</i>
2.	<i>Написання першого розділу роботи</i>	<i>липень- серпень 2024р.</i>	<i>роботи</i>
3.	<i>Написання другого розділу роботи</i>	<i>вересень- жовтень 2024 р.</i>	
4.	<i>Проходження переддипломної практики</i>	<i>грудень 2024 р.</i>	
5.	<i>Написання рекомендаційної частини роботи</i>	<i>січень 2025 р.</i>	<i>Попередній захист на кафедрі</i>

Студентка

(підпис)

Борис А. Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Копитко В. І.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Борис А. Р. Удосконалення економічного механізму господарювання (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Житлово-будівельна компанія «Ваш Дім»). Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня магістр спеціальності «Менеджмент (менеджмент організацій та адміністрування)». Львів, 2025.

Обсяг роботи становить 105 сторінок, включаючи 12 таблиць, 14 рисунків.

Розглянуто теоретичні та методичні основи економічного механізму господарювання; здійснено аналіз товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім», запропоновано шляхи вдосконалення економічного механізму господарювання.

На основі опрацювання теоретичного та практичного матеріалів зроблені відповідні висновки та внесено конкретні пропозиції.

Ключові слова: механізм, економіка, аналіз економічного механізму, аналіз, ринкова система, функціонування.

ANNOTATION

Alina Borys. Improvement of the economic mechanism of management (on the example of the limited liability company "Housing and construction company "Vash Dim"). Manuscript.

Research for obtaining a master's degree in the specialty "Management (management of organizations and administration)". Lviv, 2025.

The volume of work is 105 pages, including 12 tables, 14 figures. The theoretical and methodical foundations of the economic mechanism of management are considered; an analysis of the limited liability company "VASH DIM" was carried out, ways of improving the economic mechanism of management were proposed.

On the basis of elaboration of theoretical and practical materials, relevant conclusions were made and specific proposals were made.

Key words: mechanism, economy, analysis of economic mechanism, analysis, market system, functioning.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	11
1.1. Суть і складові економічного механізму господарювання на підприємстві.....	11
1.2. Економічний механізм господарювання у системі виробничо-господарської діяльності підприємства.....	17
1.3. Методика дослідження економічного механізму на підприємстві.....	30
Висновки до I розділу.....	33
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЖБК «ВАШ ДІМ».....	35
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства.....	35
2.2. Аналіз ефективності економічного механізму господарювання підприємства.....	41
Висновки до II розділу.....	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	61
3.1. Удосконалення фінансових важелів економічного механізму.....	61
3.2. Удосконалення управління в системі економічного механізму.....	75
3.3. Удосконалення функціонування економічного механізму як чинника економічної безпеки підприємства.....	86
Висновки до III розділу.....	98
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103

ВСТУП

Актуальність досліджуваної теми обумовлена потребами сучасної економіки. Формування ринкової системи управління та розвиток конкурентних відносин між її учасниками в Україні вимагають запровадження економічного механізму, що поєднує як керівні, так і керовані елементи. Такий механізм має забезпечити стабільну, ефективну та високоприбуткову роботу ключових структурних одиниць підприємств, а також сприяти швидкій інтенсифікації відтворювальних процесів як на локальному, так і на глобальному рівнях.

У сучасних умовах трансформації ринкової економіки й суспільства особливого значення набуває науково обґрунтована економічна стратегія. Вона спрямована на досягнення стійкого економічного зростання, що дозволить підвищити соціальні стандарти. Однак реалізована раніше система вільного підприємництва не призводила до значних прогресивних змін. Це значною мірою зумовлено переважанням ринкової економіки за мінімального врахування державних методів регулювання.

На сучасному етапі розвитку економіки України управління здійснюється через інтеграцію ринкового саморегулювання та державного регламентування ринкових відносин. Ринок виконує функцію регулювання діяльності господарських суб'єктів і забезпечення виробництва товарів, робіт, послуг шляхом взаємодії таких елементів ринкового механізму, як попит, пропозиція та ціна. У свою чергу, державне регламентування доповнює ринкові механізми, спрямовуючи їх на досягнення визначених цілей та завдань.

Ефективне вирішення цих завдань залежить від створення адаптованого, структурованого та адекватного ринковим умовам економічного механізму управління підприємствами. Цей механізм відіграє ключову роль у підвищенні ефективності діяльності підприємств і в загальному розвитку економіки держави. Як наукова і практична категорія, економічний механізм міцно закріпився в діяльності будь-якого

підприємства. Його складовими є: принципи й завдання управління, методи, форми, інструменти, організаційна структура управління, людський ресурс, інформація та засоби її обробки.

У структурі економічного механізму слід виокремити три основні системи: систему забезпечення, функціональну систему та цільову систему.

Економічний механізм створюється для досягнення конкретних цілей суб'єкта господарювання і являє собою систему принципів, методів, засобів управління, а також адміністративно-правових, економічних важелів, стимулів і органів управління. Він відіграє ключову роль у функціонуванні системи, забезпечуючи її ефективну роботу для досягнення запланованих завдань і отримання бажаних кінцевих результатів.

Початкове визначення та значущість поставленої проблеми. Важливість розгляду проблеми полягає в аналізі та систематизації основних компонентів економічного механізму управління підприємствами. Низька ефективність такого механізму, відсутність модернізації техніко-технологічної бази та слабе управління процесами гальмують вирішення економічних викликів і перехід до принципів сталого розвитку.

Подальше вдосконалення економічного механізму управління підприємством є важливим фактором забезпечення економічної безпеки, який формує тісний зв'язок між виробництвом, переробкою та збутом продукції, а також сприяє створенню маркетингових та інформаційних структур. Це забезпечує розвиток спеціалізації, концентрації виробництва, кооперації та інтеграції. Таким чином, вирішення питання вдосконалення економічного механізму підприємства залишається надзвичайно актуальним.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Сучасні економічні дослідження найчастіше використовують такі поняттями як «економічний механізм», «організаційно-економічний механізм» у складі «господарського механізму». Зокрема, їх аналізу присвячені праці таких зарубіжних і вітчизняних науковців як І.К. Бухтоярова, Л.Н. Павлова, О.В.

Козлова, В.П. Москаленко, Б.А. Райзберг, Л. Гурвіц, Р. Майерсон, Е. Маскин, С.О. Воєводіна, Ю. Лисенко та інших зарубіжних та вітчизняних вчених.

Аналіз наукових джерел свідчить, що дослідженням питань діагностики та оцінки використання матеріальних ресурсів, а також створенням відповідного економічного механізму займалися такі науковці, як І. Андрієвський, І. Булеєв, В. Ісай, О. Лозовський, Т. Макроусова, А. Мелехов, І. Мірошникова, О. Катаєв, М. Коржнев, М. Прокопенко, В. Терещук та інші. У цих дослідженнях особливу увагу зосереджено на аналізі внутрішніх резервів для економії матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів, що сприяють підвищенню ефективності виробничої діяльності. Крім того, учені вивчали питання систематизації матеріальних ресурсів і витрат, класифікації факторів підвищення ефективності їх використання, визначення відповідності між факторами та резервами економії матеріальних ресурсів, а також розробки комплексу управлінських рішень, спрямованих на забезпечення раціонального використання ресурсів із акцентом на зниження матеріаломісткості продукції.

Об'єкт дослідження. Визначення основних шляхів удосконалення економічного механізму господарювання на підприємстві

Предмет дослідження. Економічний механізм підприємства та основні чинники впливу на його ріст ефективності.

Мета роботи та завдання.

Метою цієї роботи є розробка подальших напрямів удосконалення методичних підходів до оцінювання результативності діяльності підприємства та формування на їх основі ефективного економічного механізму.

Основні завдання дослідження включають:

- аналіз сутності та основних елементів економічного механізму управління підприємством;
- вивчення економічного механізму в контексті виробничо-господарської діяльності підприємства;

- характеристику організаційно-економічного стану підприємства;
- проведення оцінки ефективності функціонування економічного механізму управління підприємством;
- визначення шляхів вдосконалення економічного механізму з метою забезпечення економічної безпеки підприємства;
- надання пропозицій щодо покращення системи управління в межах економічного механізму;
- розробку рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансових інструментів економічного механізму.

Методи дослідження, які передбачається застосовувати в роботі. У ході проведеного дослідження було застосовано такі методи: діалектичний метод пізнання – для узагальнення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на вдосконалення економічного механізму; індуктивний метод – на етапі збирання, систематизації та обробки інформації, а також дедуктивний метод – у процесі теоретичного аналізу проблематики.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Суть і складові економічного механізму господарювання на підприємстві

Кожна система (органічна, механічна, суспільна, економічна тощо) характеризується власними джерелами та інструментами руху, зростання і розвитку, які можна визначити як механізми. Загалом механізми розглядають як сукупність елементів, що слугують для трансформації руху одного чи кількох елементів у заданий рух інших компонентів.

Відповідно, під економічними механізмами мається на увазі використання окремих складових економічної системи для зміни або посилення динаміки інших її елементів. Іншими словами, це засоби та важелі, спрямовані на підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Ефективне функціонування виробничих підприємств вимагає створення чіткої ієрархії партнерських відносин. Особливістю формування економічного механізму підприємств є те, що його основною метою має бути не задоволення вузькогалузових потреб, а забезпечення необхідних організаційно-економічних і соціальних умов для досягнення інтегрованого, спільного інтересу.

У контексті ринкових відносин підприємства можуть досягти успішної роботи лише за умови, що між галузями та підприємствами дотримуватимуться принципів господарського розрахунку (комерційних інтересів). У їх основі повинні лежати еквівалентність обміну та баланс інтересів.

Існує також інше трактування поняття «економічний механізм»: під ним розуміють сукупність економічних інструментів управління виробничими процесами, які в сукупності визначають фінансове становище

суб'єктів господарювання. До таких елементів належать ціни та тарифи, кредити, податки, дотації, бюджетні асигнування, страхування та системи стимулювання праці.

Для того щоб усвідомити важливість розробки макро- і мікропідходів до створення економічного механізму підприємств, необхідно проаналізувати його структуру та взаємозв'язок із господарським і противитратним механізмами (див. рис.1.1).

Економічний механізм							
Управління і планування	Нормативне господарство	Господарський розрахунок	Економічні стимули	Фінансування і кредитування	Ціноутворення	Оплата праці і послуг	МТ забезпечення і торгівля

Проти витратний механізм									
Технологічна сфера			Організаційна сфера			Економічна сфера			
Формування ресурсів	Технологічні карти	Безвідходні технології	Організація праці	Організація виробництва	Форми використання ресурсів	Управління і планування	Фінансове забезпечення	Матеріальне стимулювання	Облік, контроль, економія

Рис. 1.1. Схема структури і співвідношення економічного і противитратного механізмів*

*Джерело: [12]

Із представленої схеми (див. рис. 1.1) видно, що, хоча економічний механізм безпосередньо впливає на діяльність підприємств і об'єднань, чимало його складових виходить за межі їхньої компетенції й вимагає вирішення та регулювання на макроекономічному рівні.

Основою виробничого процесу виступають потреби, передусім економічні й матеріальні. Коли потреби усвідомлюються, вони перетворюються на інтереси – особисті, групові чи суспільні. Таким чином, інтереси є рушійною силою, яку слід враховувати при розробці ефективного внутрішнього економічного механізму підприємства.

На думку професора І. Завадського, складовою частиною «господарського механізму» є «економічний механізм». Він зазначає, що останній охоплює економічні інструменти та важелі. До економічних інструментів належать ціни, заробітна плата, податки, орендна плата, тарифи та інші економічні категорії, а також важелі державного регулювання.

Економічні важелі включають такі елементи, як планування, економічне стимулювання, розподіл прибутку, використання фондів, умови господарювання, ціни та нормативи власних оборотних коштів [6].

Правове регулювання економічних відносин здійснюється через адміністративні й економічні методи впливу. При цьому економічні методи, на відміну від адміністративних, спрямовані на вплив на майнові та економічні інтереси підприємств і суб'єктів господарювання, що є особливо важливим у контексті ринкової економіки.

Економічні методи є доволі дієвим інструментом забезпечення правомірної поведінки, однак рівень їхньої ефективності значною мірою визначається рівнем економічного розвитку країни. Застосування таких методів повинно базуватися на раціональному підході.

Економічні та адміністративні методи впливу не слід розглядати як альтернативні чи взаємозамінні. Вони мають функціонувати у взаємозв'язку, доповнюючи один одного.

Економічний метод базується на використанні соціально-економічних засобів впливу на фізичних і юридичних осіб, діяльність яких стосується управління конкретними ситуаціями.

Оптимальна модель економічного механізму полягає у закріпленні на нормативному рівні таких умов взаємодії, пов'язаних із платежами, зборами та податками, за яких підприємцям буде значно вигідніше дотримуватися законодавчих вимог, ніж їх ігнорувати.

Значення економічного механізму у вирішенні проблем включає два ключових аспекти. По-перше, його функціонування є джерелом фінансування заходів і акумуляції фінансових ресурсів. По-друге, механізм

чинить безпосередній вплив на суб'єктів господарювання – як фізичних, так і юридичних осіб, стимулюючи їх до дотримання вимог, передбачених законодавством (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Складові економічного механізму підприємств*

Укрупнені компоненти економічного механізму	Складові та елементи компонентів
Економічні важелі та стимули	Ціни на продукцію та ресурси. Надбавки за високу якість продукції (робіт). Пільгові кредити. Механізм оподаткування. Дотації, субсидії, асигнування, інвестиції. Механізм взаєморозрахунків.
Економічні санкції	Пені та штрафи за порушення договірної дисципліни. Зниження ціни за неякісну продукцію (послуги).
Організаційно-правові заходи	Укладання договорів і угод. Опрацювання системи санкцій. Стандартизація продукції, ресурсів, робіт і послуг. Інформаційне забезпечення. Контроль (адміністративний).

*Джерело: [12]

Таке поєднання різних компонентів, що мають різні цільові функції, створює можливість реалізації ключових принципів менеджменту в міжгалузевих взаєминах підприємств. Формування економічного механізму підприємств ускладнюється без чіткого визначення ролі управління та всієї системи менеджменту.

«Кожне підприємство виконує одночасно функції продавця вироблених товарів (послуг) і покупця необхідних ресурсів для виробництва. При цьому кожна споживча ланка здійснює контроль за діяльністю виробничої ланки (забезпечується зворотний зв'язок), хоча завершальний контрольний етап належить кінцевому споживачеві продукції» [14].

З огляду на це, управління має бути спрямоване на адаптацію всіх галузей і структур до умов ринкового середовища. Особливо важливо своєчасно виявляти й усувати потенційні диспропорції. Це означає, що управління повинно базуватися на внутрішньокomплекcних регулятивних пропорціях і сприяти зменшенню монополізації підприємств у промисловості

й сфері послуг. Основними важелями економічного механізму залишаються ціни, фінанси та кредит, через які здійснюється інтеграція підприємств у ринкові умови.

Важливим елементом економічного механізму є система збуту й реалізації продукції. Відповідно до чинного законодавства, підприємства мають право власності на вироблену продукцію й самостійно визначають умови та місця її реалізації. Однак у сучасних умовах не всі ці підходи однаково позитивно впливають на діяльність підприємств. «Економічний механізм підприємств має розглядатися як основа протекціонізму, що спрямований на захист національного виробника від зовнішньої конкуренції, розширення присутності на зовнішніх ринках і стимулювання розвитку національної економіки» [14].

Державний протекціонізм забезпечується через торговельно-політичні бар'єри, що обмежують імпорт іноземних товарів і знижують їх конкурентоспроможність. Для цього застосовуються такі заходи, як митний захист, субсидування експорту та гарантування цін.

Кінцевою метою економічного механізму є створення сприятливих умов для нормального функціонування відтворювальних процесів. «Структурна організація цього механізму відображає діалектику суперечностей, суть якої полягає у такому: наявність трьох основних сфер — виробництва, виробничої й соціальної інфраструктури, їх співвідношення та форма взаємодії між ними — є невід'ємною частиною системи, яку неможливо змінити зсередини» [12].

На еволюцію економічного механізму значний вплив мають зміни у продуктивних силах та виробничих відносинах, які переважають у цьому міжгалузевому утворенні. Тому, окрім врахування загальноприйнятих глобальних пропорцій внутрішньокomплексного характеру, при формуванні економічного механізму необхідно зважати на всі можливі прояви збалансованості економічних інтересів. Формуючи новий економічний механізм, слід також враховувати досвід тих підприємств, які демонструють

очевидні переваги, обумовлені тим, що їхня діяльність орієнтована не на вузькогалузеві, а на корпоративні інтереси.

Природа, сутність і структура економічного механізму визначаються внутрішніми особливостями розвитку виробництва, його сильними сторонами та суперечностями. У процесі поглиблення інтеграційних процесів ці якісні характеристики змінюються, набуваючи нових властивостей, що вимагає застосування нових підходів, переосмислення методів управління та адаптації економічного механізму до нових соціально-економічних умов. Обґрунтованість і необхідність проведення моніторингу економічного механізму проілюстровано у схемі (див. рис. 1.2).

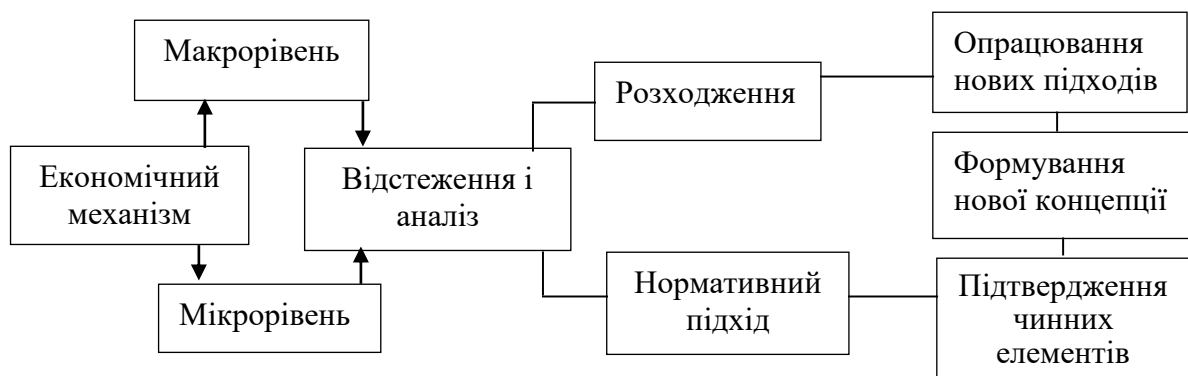

Рис. 1.2. Схема здійснення моніторингу економічного механізму*

*Джерело: [13]

З представленої схеми можна зробити висновок, що економічний механізм слід розглядати як фактор, що регулює, і він характеризується не лише своєю роллю в «обслуговуванні» виробничих процесів, а й як система взаємопов'язаних елементів, яка здатна змінюватися, розвиватися та вдосконалюватися. У такому контексті моніторинг не може бути сприйнятий як щось зовнішнє, що існує окремо від економічного механізму.

На формування та ефективність функціонування економічного механізму впливають такі групи факторів, які обов'язково мають бути враховані:

- фактори макросередовища: стан економіки держави, політико-правові відносини, особливості господарського механізму суспільства, стан

державного регулювання економіки (типи власності на засоби виробництва, фінансова і монетарна політика, наявні системи ціноутворення, планування та інші), тощо;

- фактори мікросередовища: конкурентне середовище, поведінка постачальників, споживачів, партнерів, місцевих органів влади та їхніх структур тощо;

- особливості виробничих відносин у межах підприємства, рівень їх орієнтованості на використання сильних сторін і можливостей підприємства, усунення його слабких сторін та загроз, що виникають з боку зовнішнього середовища;

- рівень розвитку підсистеми, що забезпечує ефективне функціонування важелів економічного механізму (правових, кадрових, фінансових, інноваційних, інформаційних тощо).

Можливість розробки нового економічного механізму підприємства визначається загальним ходом реалізації реформи.

Однак цей процес не можна розглядати як такий, що може бути повністю здійснений лише за допомогою адміністративних методів.

При трансформації економічних відносин необхідно враховувати життєвий менталітет населення, а також суб'єктивні та об'єктивні вимоги, які висуває національна економіка в цілому.

1.2 Економічний механізм господарювання у системі виробничо-господарської діяльності підприємства

Цілі, пріоритети та політика підприємства втілюються через застосування відповідних методик, інструкцій, положень і нормативів, що на основі єдності принципів їх розробки формують реальний механізм управління економічною діяльністю.

Економічний механізм являє собою систему, що забезпечує взаємодію між підсистемою управління і підсистемою, що підлягає управлінню. Він

складається з ряду конкретних форм та методів свідомого впливу на економіку.

Проте економічний механізм не може бути просто набором окремих методик і розпоряджень, відірваних від реальних виробничих завдань, що, в свою чергу, визначаються не лише державним законодавством, а й об'єктивними законами виробництва, зокрема законом взаємозв'язку рівня розвитку інтелектуального та виробничого потенціалу суспільства і характеру суспільно-виробничих і політичних відносин.

У політичній економії розрізняють дію економічних законів і їх свідоме використання. Механізм економічних законів і економічний механізм (механізм їх використання) – це поняття різних рівнів: перший відображає об'єктивну необхідність економічних законів, а другий – застосування цих законів у конкретній господарській практиці.

Економічний механізм є складною суспільною системою, яка характеризується високим рівнем невизначеності в її зв'язках і відносинах. Це відкрита, переважно ймовірна, непостійна система з гнучкими і, в основному, нестійкими внутрішніми і зовнішніми зв'язками.

Основними складовими будь-якого економічного механізму є господарюючі суб'єкти (виробничі організатори) та відносини, що виникають між ними в процесі організації суспільного виробництва (або господарські зв'язки). Господарюючі суб'єкти, які можуть бути як окремими індивідами, так і підприємствами, володіють достатньою автономією. Це дозволяє їм, спираючись на економічні інтереси, проявляти ініціативу в бізнесі, приймати необхідні рішення та здійснювати діяльність, тобто активно долучатися до процесу організації виробництва.

У своїй діяльності господарюючі суб'єкти орієнтуються на матеріальні фактори, які служать економічними орієнтирами та важелями, носіями виробничої інформації. До матеріальних факторів господарювання належать: засоби виробництва, обсяг і структура продукції, пропорції товарообміну.

Господарюючі суб'єкти мають в своєму розпорядженні різноманітні ресурси, які забезпечують їх діяльність матеріальним і нематеріальним забезпеченням, тобто використовуються для досягнення певних цілей.

Суб'єкти виробництва вступають у різноманітні економічні відносини, які можуть бути як прямими (двосторонні угоди, прямий товарообмін), так і непрямими (субпідряд або ринковий товарообмін), виробничими, невиробничими та ін. Економічні відносини можуть бути як юридично оформленими, так і не оформленими юридично.

Ключовим елементом господарського механізму є економічний механізм, що функціонує через економічні інтереси, як усвідомлені матеріальні потреби людей, і складається з комплексу економічних методів, важелів, нормативів, показників, які дозволяють реалізувати об'єктивні економічні закони.

Економічний механізм підприємства має складну структуру, однак виділяються такі його основні компоненти:

- механізм формування та використання ресурсів (капіталу);
- механізм управління витратами;
- механізм управління фінансами;
- мотиваційний механізм;
- механізм взаємодії з ринком (див. рис. 1.3).

Отже, економічний механізм підприємства має виконувати дві основні функції: з одного боку, забезпечувати зовнішні зв'язки і створювати необхідні умови для отримання прибутку, а з іншого — сприяти розвитку виробничих відносин всередині підприємства. У першому випадку основні принципи цього механізму визначаються особливостями господарського механізму суспільства, зокрема домінуючою формою власності на засоби виробництва, існуючими системами ціноутворення, оподаткування, планування тощо. У другому випадку він орієнтується на специфіку виробничих відносин всередині підприємства.

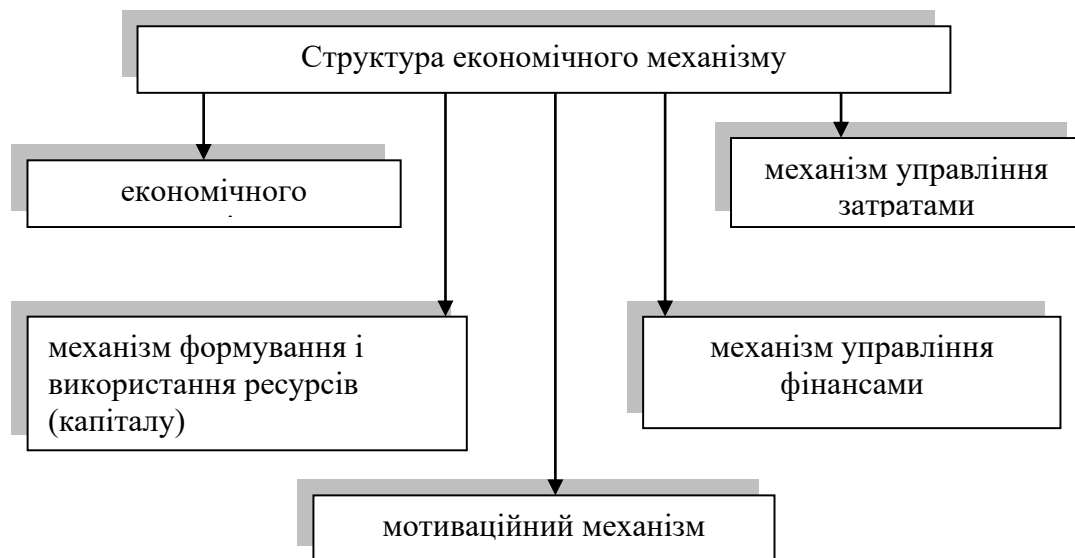

Рис. 1.3. Структура економічного механізму*

*Джерело: [18]

Функціонування підприємства як сукупності господарюючих елементів (підрозділів) забезпечується через внутрішній економічний механізм. Його структура формується за допомогою: організаційно-технічної системи, послідовного технологічного зв'язку, паралельного технологічного зв'язку та послідовно-паралельного технологічного зв'язку (див. рис.1.4).

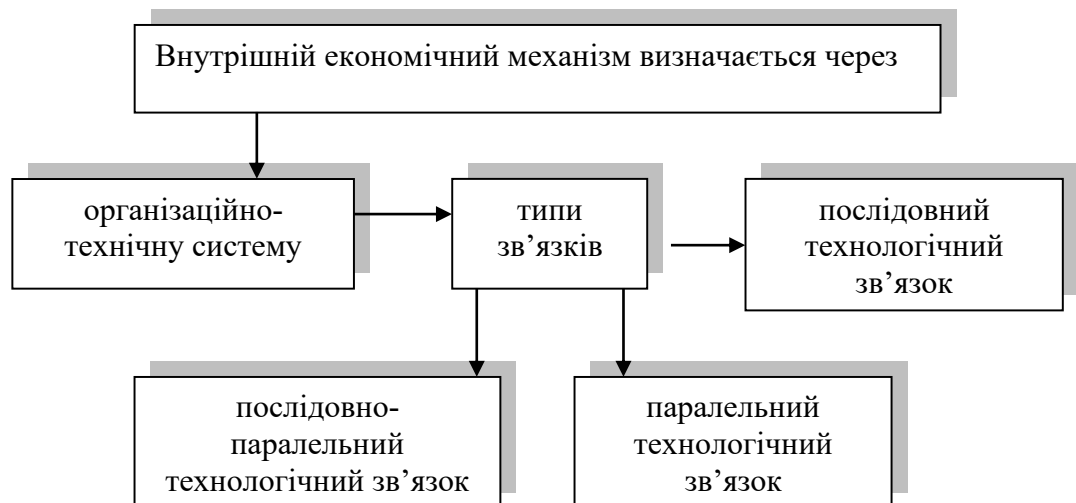

Рис. 1.4. Структура внутрішнього економічного механізму яка визначається через характеристики*

*Джерело: [12]

Організаційно-технічну структуру або встановлення вертикальних зв'язків між підрозділами та адміністративним центром, а також

горизонтальних зв'язків між різними підрозділами; систему планування діяльності підрозділів; механізм контролю й оцінки діяльності підрозділів; визначення матеріальної відповідальності підрозділів; механізм мотивації функціонування.

Організаційно-технічну структуру підприємства в основному визначають види зв'язків між підрозділами. Можна виокремити три основні типи технологічних зв'язків у виробничому процесі. Послідовний технологічний зв'язок, в якому встановлено відкриту мережу зв'язків між виробничими ланками, що спеціалізуються на виготовленні однорідного кінцевого продукту. В цій мережі вихідна сировина поетапно обробляється в процесах виробництва. Центральним елементом цієї системи є виробництво кінцевого продукту, що формується на основі результатів діяльності усіх складових технологічної системи.

Паралельний технологічний зв'язок, що утворює мережу з паралельних виробничих ланок, де з напівфабрикатів виготовляються різноманітні кінцеві продукти. Центральною ланкою такої виробничої системи є виробництво, яке обробляє вихідну сировину.

Послідовно-паралельний технологічний зв'язок — це система зв'язків, що передбачає різноманітні входи вихідної сировини у кілька виробничих ланок, де відбувається послідовне розширення виробничих етапів, включаючи переробку напівфабрикатів на кінцеві продукти. В середині цієї системи виготовляються напівфабрикати для кінцевих виробів, хоча ці напівфабрикати можуть бути також кінцевими продуктами.

Структура технологічної мережі виробництва кінцевого продукту визначає організацію виробничої кооперації між підрозділами, рівень залежності підрозділів від адміністративного центру підприємства, а також організацію управлінської діяльності на рівні адміністративного центру.

Планування роботи підрозділів здійснюється шляхом визначення основних показників їхньої виробничо-господарської діяльності та ґрунтується на передових нормах витрат матеріалів, праці та фінансових

ресурсів. Вибір показників залежить від конкретних завдань, які виконують підрозділи, і орієнтований на максимальне стимулювання досягнення високих результатів.

Система контролю та оцінки діяльності підрозділів дозволяє виявити причини відхилень, визначити їх джерела та вжити необхідних заходів для усунення недоліків і поширення успішного досвіду. Оцінка діяльності дозволяє виявити підрозділи, які найбільш ефективно використовують економічні інструменти в організації своєї роботи та сприяють загальному зростанню результативності підприємства.

Встановлення матеріальної відповідальності підрозділів передбачає компенсацію збитків одного підрозділу за рахунок прибутку чи собівартості іншого підрозділу, через недоліки якого ці збитки виникли.

Мотиваційна система формується відповідно до організаційної структури підприємства та складності його цілей. Вона включає три основні підсистеми мотивів, кожна з яких націлена на досягнення конкретних завдань підприємства: мотивація високоякісної продуктивної праці; мотивація науково-технічного розвитку виробництва; мотивація підприємницької діяльності (див. рис. 1.5).

Рис. 1.5. Складові мотиваційного механізму*

*Джерело: [44]

Механізм мотивації, що сприяє високоякісній та продуктивній праці, орієнтований на ефективне використання виробничих ресурсів, підвищення

рівня продуктивності, забезпечення бездефектного виробництва і скорочення часу на освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції. За результатами численних соціологічних досліджень, найбільшу мотиваційну цінність має саме внутрішня схильність особистості до праці, яка переважає над іншими факторами, такими як зовнішнє спонукання до праці, що, в свою чергу, має більшу цінність, ніж примус до роботи.

Дослідження мотиваційних механізмів у трудових колективах бригад, цехів та ділянок (з урахуванням середньої групової оцінки особистих мотивів) показують, що в колективах, де домінує мотиваційний механізм праці, відзначаються висока якість виготовленої продукції, перевиконання норм виробітку, задоволеність працею, дисципліна та низький рівень плинності кадрів.

Мотиваційний механізм розвитку підприємства орієнтований на підвищення науково-технічного рівня підприємства, а також на створення і впровадження нових видів продукції. Цей механізм базується на мотивах інновацій у виробництві, які виникають через внутрішні елементи виробничого процесу та зовнішнє середовище, на мотивах сприйняття нововведень виробничою системою (відкритість технологічної системи до інновацій, прийняття нововведень організацією та персоналом), а також на мотивах інженерно-технічної творчості як від учасників технічного розвитку, так і від учасників виробничого процесу.

У період централізованого управління основними факторами, що визначали розвиток підприємства, були планування та централізовані капіталовкладення. У сучасних умовах ринкової економіки мотиви науково-технічного розвитку формуються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками виробничої системи: характеристиками виробничого процесу (якість продукції, рівень соціальної організації та мотивації праці), параметрами ринкового середовища (конкурентоспроможність, прибуток, нові потреби), досягненнями науково-технічного прогресу та екологічними вимогами.

Мотиваційний механізм підприємництва орієнтований на забезпечення виживання та досягнення успіху в умовах конкуренції як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. Реалізація цього механізму залежить від мотивів конкуренції та кооперації при розробці нових продуктів і технологій, підприємницьких стратегій, мотивів, що пов'язані з ризиком, а також від реакцій підприємців на зміни у зовнішньому середовищі, що сприяють гнучкості управлінських процесів і впровадженню інновацій.

Таким чином, специфіка кожного з елементів економічного механізму формує характер діяльності підприємства як системи та створює передумови для досягнення поставлених цілей.

Як і будь-який інший механізм, економічний механізм підприємства повинен бути побудований на засадах сукупності принципів, які є основою його формування в умовах підприємництва. На думку провідних науковців, важливим є досягнення простоти в підходах, що дозволяє ефективно застосовувати ці принципи на практиці, адже керівникам підприємств необхідно вирішувати складні та багатоаспектні проблеми за допомогою спрощених методів. Мотиви, що стимулюють розвиток виробництва, формуються зовнішнім середовищем і включають: відповідність вимогам ринку; вчасне виявлення нових можливостей для запобігання збитків, а в ідеалі – отримання додаткових доходів; завоювання більшої частки ринку; збільшення обсягів виробництва в поточному та наступному періодах.

Економічний механізм підприємства, як і будь-яка інша система, будується на основі чітко визначених та науково обґрунтованих принципів (див. табл. 1.2). Важливо зазначити, що, окрім часто використовуваних у наукових працях принципів формування економічного механізму підприємства, таких як системність, цілісність та рівновага, значна увага приділяється також принципам адаптивності та здатності до адаптації. Давайте розглянемо ці принципи детальніше.

Принцип цільової узгодженості та орієнтованості полягає в формуванні ефективної системи управління, де всі її складові функціонують як єдиний

організм, орієнтуючись на досягнення спільної мети. Організація роботи окремих підрозділів, цехів, виробничих ділянок, лабораторій та відділів має на меті забезпечити виготовлення продукції, що відповідає поточному попиту споживачів у встановлені терміни.

Таблиця 1.2

Система принципів економічного механізму*

Принципи	Характеристика
Системність	Принцип, що передбачає формування на підприємстві системи, яка забезпечує інноваційний пошук і впровадження інновацій. Доволі часто можна зустріти твердження про необхідність системного погляду керівників підприємств на їх інноваційний розвиток, проте слід розуміти, що системність є дуже широке поняття
Цілісність	Орієнтація економічного механізму на забезпечення єдності множини елементів, кожен з яких відіграє свою часткову роль, невід'ємну для всього механізму. Цілісність, як інтегруюча здатність дуже важлива для вітчизняних підприємств, оскільки в умовах несистемного інноваційного розвитку спостерігається розрізненість в комплексі заходів, які ведуть до однієї мети – інноваційного розвитку
Адаптованість	Відповідність економічного механізму інноваційного розвитку середовища підприємства, його сильним і слабким ознакам. Дуже важливо формувати такі механізми інноваційного розвитку, які враховували б нагальні проблеми підприємств.
Адаптивність	Забезпечення відповідності підприємства тим вимогам, які відповідають сучасному мінливому, інформаційному середовищу господарювання. Практично кожне підприємство стоїть перед необхідністю адаптації до зовнішнього середовища, проведення гнучкої політики відносно політичних і макроекономічних процесів
Рівновага	Компенсаторне поєднання протилежних одне одному компонентів механізму інноваційного розвитку між собою, а також відносно зовнішнього середовища підприємства

*Джерело: [54]

Принцип безперервності та надійності полягає в створенні організаційно-господарських та технічних умов, які забезпечують стабільність і безперервність заданого виробничого процесу. Для досягнення цього необхідно забезпечити: надійне та ефективне функціонування не тільки управлінської системи та її структур, але й об'єкта управління; наявність зворотного зв'язку між усіма елементами управлінських органів та об'єктами управління; чітко визначені процедури і конкретні заходи для усунення виникаючих дисфункціональних ефектів (відхилень), що з'являються.

Принцип плановірності, пропорційності та динамізму полягає в тому, що система управління має бути орієнтована не лише на вирішення поточних завдань, але й на довгострокове стратегічне планування розвитку підприємства. Система господарського управління організовує часову взаємодію між людьми, обсягом, асортиментом і якістю ресурсів, що використовуються. Зв'язати усі етапи виробничого процесу та подальшу діяльність підприємства з його конкретною роботою в поточний період можна лише за допомогою довгострокового, поточного і оперативного планування, яке, за словами американських спеціалістів, має бути орієнтоване не на контроль поточної діяльності, а на планування майбутнього розвитку підприємства.

Демократичний принцип розподілу функцій управління ґрунтується на принципах суспільного поділу праці. Підготовка управлінських рішень та відповідальність за їх реалізацію повинні покладатися на орган, який: найбільше обізнаний про ситуацію на відповідному об'єкті; має найбільший інтерес у впровадженні і результативності прийнятого рішення; здатний нести матеріальну, юридичну та адміністративну відповідальність за якість рішення і його повне виконання.

Принцип науковості та обґрунтованості методів управління передбачає, що методи, форми і засоби управління повинні бути обґрунтовані науково та перевірені на практиці. Реалізація принципу науковості вимагає не лише вивчення законів виробництва, а й постійного збору, обробки та аналізу різноманітної інформації: науково-технічної, економічної, правової тощо. Це також передбачає використання новітніх комп'ютерних технологій та математичних методів, що є необхідними умовами для нормального функціонування управлінського механізму на всіх рівнях економіки, зокрема на підприємствах.

Принцип ефективності управління полягає в тому, що для досягнення однієї й тієї ж мети існує кілька альтернативних шляхів. Підприємство

постійно шукає оптимальні рішення для покращення організації виробництва та випуску продукції, здатної бути конкурентоспроможною на ринку.

До складових економічного механізму, як відомо, належать такі елементи, як ціни, заробітна плата, податки, оренда, тарифи та інші економічні категорії, а також інструменти державного управління. Важелі економічного управління включають в себе: планування, економічні стимули, розподіл прибутку, використання фондів, умови господарювання, ціни, нормативи власних оборотних коштів та інші аспекти. «Економічний механізм – це система економічних інструментів управління виробництвом, яка включає елементи, що разом визначають фінансовий стан суб'єктів господарювання, зокрема ціни і тарифи, кредити, податки, дотації, бюджетні асигнування, страхування та стимулювання праці» [13].

Економічний механізм розглядається як система формулювання цілей і стимулів, що дозволяють перетворити в процесі трудової діяльності динаміку матеріальних і духовних потреб членів суспільства у рух засобів виробництва та їхніх кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів. Важливо зазначити, що економічний механізм регулювання діяльності підприємства є сукупністю економічних важелів (кожен з яких має свої форми управлінського впливу), що здійснюють вплив на економічні та організаційні параметри системи управління підприємством, сприяючи формуванню та посиленню економічного потенціалу, досягненню конкурентних переваг та підвищенню ефективності його діяльності в цілому.

Особливістю формування та розвитку економічного механізму є те, що його сутність і кінцеве призначення полягають не лише в забезпеченні вузькогалузевого інтересу, а в створенні необхідних організаційно-економічних і соціальних умов для досягнення спільного, інтегрованого інтересу. З цієї точки зору економічний механізм підприємства має трактуватися як механізм розвитку міжгалузевих зв'язків, тобто система взаємопов'язаних економічних методів, спрямованих на узгодження

господарських інтересів підприємств, що забезпечують взаємодію та організаційне спрямування у процесі просування продукту від виробника до споживача, забезпечуючи синхронність, пропорційність, ритмічність та оптимальний режим роботи всіх елементів єдиного технологічного ланцюга інтегрованого виробництва.

Рис. 1.6. Складові економічного механізму

*Джерело: [18]

Економічний механізм, за оцінкою численних науковців, являє собою комплекс елементів, що впливають на матеріальні інтереси суб'єктів господарювання в економіці, серед яких основними є: процеси ціноутворення, планування, система оплати праці, фінансово-кредитні інструменти, податкові платежі, економічні стимули і санкції, комерційний розрахунок та система економічних нормативів.

Одним із компонентів цього механізму є економічний механізм, який визначається як набір методів і форм управління виробництвом, заснованих

на застосуванні економічних законів і категорій. У цьому контексті особливе значення має проти витратний механізм, що є способом функціонування сукупності економічних важелів і стимулів, спрямованих на зниження одиничних виробничих витрат за умови планомірного зростання обсягу продукції на одиницю ресурсу.

Основні характеристики економічного механізму регулювання підприємницької діяльності можна охарактеризувати через такі ознаки: елементний, при якому механізм розглядається як система взаємозв'язків між його складовими; функціональний, коли механізм трактується як комплекс видів діяльності, орієнтованих на досягнення певних цілей; процесний, коли механізм розглядається як динамічний процес, що охоплює підготовку і прийняття управлінських рішень. Система підтримки економічного механізму включає підсистеми правового, ресурсного, нормативно-методичного, наукового, технічного та інформаційного забезпечення підприємства.

Економічний механізм необхідно розглядати як частину і рівень в єдиній структурі всіх механізмів функціонування підприємства: він є складовою господарського механізму, який в свою чергу є важливою частиною механізму підприємства; цей механізм є частиною економічної системи, взаємодіє в рамках інших механізмів підприємства як єдине ціле; до основних складових економічного механізму відносяться технічний, виробничо-технологічний та фінансово-економічний механізми; головною функцією економічного механізму є організація і прийняття економічних рішень, спрямованих на досягнення мети підприємства; об'єктом впливу економічного механізму є потенціал підприємства, а кінцевою метою його функціонування є підвищення економічної ефективності використання цього потенціалу.

Методологічною основою для створення економічного механізму є знання тенденцій розвитку економіки, розуміння сутності та механізмів дії економічних законів, а також вміння застосовувати ці знання на практиці у

процесі діяльності підприємства. Механізм дії економічних законів є важливим елементом виробничих відносин та науково обґрунтованою основою економічного механізму. Вивчення економічних законів має суттєве значення для розвитку механізму регулювання діяльності підприємства, оскільки це дозволяє виявити та зрозуміти механізми їх дії і використовувати їх ефективно.

1.3 Методика дослідження економічного механізму на підприємстві

На сьогодні в умовах фінансово-економічної кризи та обмежених бюджетних ресурсів головною проблемою є підвищення ефективності державної підтримки виробничої сфери. Державна підтримка є важливим напрямом фінансування підприємств і інструментом формування їх фінансової структури. Цей вид фінансування доступний для підприємств залежно від їх участі в державних програмах і стратегічної значущості для держави в політичній, економічній та соціальній сферах.

Державна підтримка передбачає реалізацію програмних заходів на певний період, розроблених урядом на різних рівнях управління, а також бізнес-спільнотою [28]. У сучасних умовах вкрай важливо мати знання про основи економічного аналізу господарської діяльності, методи та методологію цього аналізу, а також вміти використовувати економіко-логічні та економіко-математичні методи і моделі для вивчення економічних процесів, що відбуваються на виробничих підприємствах. Це також включає вміння застосовувати методи аналізу основних показників, що характеризують господарську діяльність, з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Методологія фінансово-економічного аналізу ґрунтується на діалектичному методі, що передбачає вивчення економічних явищ у їх взаємозв'язку, розвитку та зміні. Системний аналіз об'єднує необхідні наукові знання, методи та практичні дії для вирішення складних проблем, де

роль методології полягає в точному формулюванні задачі на кожному етапі та виборі найбільш відповідного методу для її вирішення.

Діагностичні методи є перевіреними способами масового обстеження підприємств і органів управління з метою удосконалення їх роботи. Ці методи застосовуються на етапі діагностики об'єкта, але можуть також використовуватися на інших етапах для отримання необхідної інформації, наприклад, для формулювання проблеми, аналізу структури системи або проектування організацій [12].

Серед основних методів використовуються: статистичний та структурний аналіз; методи вимірювання; моделювання (конструювання); прогнозування.

Аналіз документів є одним з найбільш поширених методів, він є економічним і дозволяє швидко отримати фактичні дані про об'єкт, що, як правило, мають об'єктивний характер.

Статистичне спостереження є початковим етапом статистичного дослідження і полягає у цілеспрямованому, науково організованому зборі даних. Створення якісної інформаційної бази є основою статистичного дослідження, оскільки лише використання об'єктивної і достатньо повної інформації на наступних етапах дозволяє отримати правильні та обґрунтовані висновки щодо характеристик і закономірностей вивченого процесу [12].

Ефективність використання зібраних даних значною мірою залежить від якості їх обробки. Систематизація окремих фактів, що дозволяє виявити узагальнюючі показники, які відображають всю досліджувану сукупність та її частини, називається статистичним зведенням. Основним завданням зведення є виявлення і дослідження типових характеристик і закономірностей, притаманних досліджуваному явищу в цілому. Метод групування, який є основою зведення первинного статистичного матеріалу, не лише забезпечує систематизацію і узагальнення результатів спостережень, а й служить основою для застосування інших методів статистичного аналізу, таких як порівняльний аналіз, аналіз причин групових відмінностей,

вивчення взаємозв'язків між факторами та визначення їхнього впливу на результативні показники [12].

Статистичні дані можуть бути представлені у вигляді числових масивів, таблиць або графіків. Найефективнішим способом представлення результатів спостережень є статистичні таблиці. Статистична таблиця – це таблиця, що містить узагальнену (загальну, підсумкову) числову характеристику досліджуваної сукупності за однією чи кількома важливими ознаками, які пов'язані логікою аналізу.

При плануванні впровадження різних заходів необхідно насамперед здійснити прогноз майбутнього результату. В теорії і практиці при прогнозуванні фінансових показників часто застосовують метод екстраполяції (розширення кількісних (статистичних) висновків щодо існуючих тенденцій, що ґрунтуються на вивченні впливу минулих подій на майбутні (прогнозні) періоди), що дозволяє робити прогнози щодо значень показників у майбутніх періодах на основі аналізу їх динаміки в попередніх періодах. Необхідною складовою цього процесу є побудова та аналіз так званого ряду динаміки, який класифікує значення показників у часі за окремими періодами та описує їх динаміку [12].

Методи екстраполяції застосовуються при достатньо стабільному розвитку підприємства або його окремих показників. Одним з таких методів є метод обчислення середніх значень. Прогнозні показники часто визначаються як середнє значення відповідних показників за попередні періоди. Для обчислення середніх величин найчастіше використовують алгоритм середнього арифметичного простого або середнього арифметичного зваженого. Найбільш поширеним методом у прогнозуванні є визначення ковзної середньої, при якому прогнозні показники розраховуються як середні величини за попередні періоди (а не за всіма значеннями аналізованого ряду динаміки). Кожен наступний прогнозний показник обчислюється на основі значень з 3, 4, ... n попередніх періодів, де замінюються дані найвіддаленіших періодів на нові [12].

При написанні цієї магістерської роботи використовувалися такі джерела, як наукова та навчально-методична література, статистичні дані підприємства, нормативно-правові акти тощо. На основі монографії В. Малигіна «Методологія наукових досліджень» ретельно розглянуті загальнонаукові та спеціальні методи, які застосовувались під час дослідження. Для аналізу стану та перспектив розвитку підприємства нами було здійснено розрахунки основних економічних показників його діяльності.

Висновки до I розділу

Зміст економічного методу підприємства полягає в застосуванні соціально-економічного впливу на юридичних та фізичних осіб, діяльність яких прямо пов'язана з виробництвом, з метою закріплення в правових нормах умов взаємодії через платежі, збори та податки, при яких підприємцю значно вигідніше виконувати всі вимоги законодавства, аніж їх порушувати.

Економічний механізм можна розглядати як складову частину господарського механізму, який, своєю чергою, є елементом механізму підприємства; він є частиною економічної системи, що взаємодіє з іншими механізмами підприємства як частина цілісної системи. Складовими економічного механізму є технічний, виробничо-технологічний та фінансово-економічний механізми.

Основна функція цього механізму полягає в організації та реалізації процесу прийняття економічних рішень, спрямованих на досягнення цілей підприємства; об'єктом впливу економічного механізму є потенціал підприємства, а кінцевою метою його функціонування – підвищення ефективності економічного використання цього потенціалу.

Для ефективної роботи економічного механізму підприємств необхідно здійснити низку термінових заходів на рівні держави: державні управлінські органи та господарські структури повинні забезпечити рівні правила ринкової поведінки, особливо на міжгалузевому та міжрегіональному рівнях;

макроекономічне забезпечення правил гри з урахуванням еквівалентності та міжгалузевого обміну дозволить підпорядкувати внутрішньогалузеві та внутрішньогосподарські відносини інтересам інтегрованого виробництва; фінансово-кредитна підтримка підприємств повинна набути значного розвитку, як через створення спеціального кредитного фонду, так і через здешевлення кредитів, перетворюючи їх на доступний і вигідний механізм фінансування; цінова політика має забезпечити еквівалентний міжгалузевий обмін, що передбачає розробку механізмів державної підтримки цін та доходів аграрних підприємств, а також запровадження цінової підтримки для відродження та розвитку пріоритетних галузей; важливо посилити антимонопольний контроль за цінами на матеріально-технічні ресурси, виробничі послуги та енергоносії для сільського господарства; держава повинна врегулювати механізм ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, що направляється на переробку; також потребує підтримки та гарантій система формування фінансових джерел для розширеного відтворення в підприємствах.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЖБК «ВАШ ДІМ»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

13 травня 2022 року виконавчий комітет Львівської міської ради затвердив стандарти, рекомендовані для нових житлових об'єктів у Львові. У цих стандартах враховано важливість забезпечення безпеки майбутніх власників нерухомості у випадку надзвичайних ситуацій.

Станом на кінець 2023 року у Львові функціонувало понад 20 компаній-забудовників. Якщо аналізувати загальну кількість житлових комплексів і котеджних містечок, які перебувають на різних стадіях будівництва, найбільшу частку ринку за площею забудови займає компанія «Ріел» (24 %). Другу позицію посідає забудовник «Нове місто» з 19 % від загальної площі, а третє місце належить ТОВ «ЖБК «Ваш Дім», частка якого становить 8 %.

Компанія «Ваш Дім» розпочала свою діяльність у 2002 році та працює на ринку нерухомості Західної України вже понад 14 років. Основними напрямками її роботи є проектування, будівництво та продаж масштабних житлових проектів.

Переважна більшість клієнтів ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» – це люди, які виросли в пострадянському середовищі. Вони часто ставляться з певною недовірою до процесу придбання квартири, особливо в контексті передоплати за житло, яке буде завершене лише через кілька років.

Станом на 1 червня 2023 року клієнтська база компанії «Ваш Дім» налічувала понад 1 600 покупців, які стали реальними власниками нерухомості, реалізованої в рамках проектів компанії. До того ж, половина з

цих клієнтів володіє принаймні ще одним об'єктом нерухомості, зокрема машиномісцем, нежитловими приміщеннями-підвалами або приміщеннями-коморами.

Загальний розподіл клієнтів, які купують нерухомість у ТОВ «ЖБК «Ваш Дім», має наступний вигляд: приблизно 30% загальної кількості складають працівники ІТ-сфери; ще 30% – це клієнти, які є власниками вторинного житла, вирішили продати свою нерухомість, додати певну суму та придбати житло з покращеними умовами; 20% – це заробітчани, які вже повернулися або планують повернутися до України найближчим часом; 10% – мешканці житлового масиву, які бажають збільшити свою житлову площу; решта 10% припадає на інші категорії покупців.

З початком воєнного стану до відділу продажів ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» найчастіше звертаються внутрішньо переміщені особи, які цікавляться готовим житлом, введеним в експлуатацію. Кількість таких запитів є невеликою, адже основною метою цих клієнтів є придбання житла з ремонтом, що дозволить одразу заселитися.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» (далі – ТОВ «ЖБК «Ваш Дім»)) здійснює свою діяльність на основі статуту, в якому визначено назву організації, її місцезнаходження та порядок управління. Підприємство має статус юридичної особи, що підтверджується наявністю самостійного балансу, розрахункового та валютного рахунків, фірмової назви та круглої печатки. Юридичний статус підприємство набуло з моменту державної реєстрації. Для досягнення своїх цілей ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» може від свого імені укладати договори, набувати майно, нести зобов'язання та виступати як позивач чи відповідач у суді.

Організаційна структура компанії визначається її спеціалізацією, типом виробничої діяльності, наявністю засобів зв'язку, станом транспорту, якістю доріг, забезпеченістю робочою силою та іншими факторами. Виробнича та організаційна структури підприємства тісно взаємопов'язані. Компанія має ступеневу організаційну структуру, яка не передбачає наявності проміжних

підрозділів, таких як цехи чи відділи. Взаємодія між бригадами здійснюється безпосередньо через керівництво. На підприємстві працює тридцять осіб, з яких четверо належать до апарату управління, а решта є робітниками.

У сучасних умовах ринкової економіки особливо важливими стають питання забезпечення підприємств основними та оборотними ресурсами, а також підвищення ефективності їх використання. Аналіз вартості основних засобів виробництва дозволяє визначити їхню структуру та виявити зміни, які відбулися за певний період. Однак цей показник не є достатнім для здійснення порівняння господарств із різною площею земельних угідь, різними напрямками спеціалізації, кількістю персоналу тощо. Для коректного зіставлення необхідно застосовувати систему спеціальних показників.

Оцінити ефективність використання наявних основних фондів можна за такими точними критеріями:

- Фондоозброєність праці, яка розраховується як співвідношення вартості основних фондів до чисельності середньорічного персоналу;
- Фондовіддача, що визначається як відношення вартості виробленої продукції до середньорічної вартості основних засобів виробництва;
- Фондомісткість – показник, обернений до фондівіддачі, який демонструє, скільки основних фондів використано для виробництва продукції вартістю одну гривню.

Дані щодо динаміки та структури основних виробничих фондів ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура виробничих фондів ТОВ «ЖБК «Ваш Дім»*

Вид фондів	Вартість, тис. грн			Звітний рік до базисного, %
	2021	2022	2023	
Основні виробничі фонди	4630	4550	4260	92
в тому числі:				
машини	920	828	911	99
транспортні засоби	1390	1251	1125	81
обладнання	2320	2471	2224	96
Оборотні фонди	19648	20209	19473	99
Фондоємність	0,27	0,27	0,28	104
Фондоозброєність	809,2	825,3	791,1	115

*Джерело: розраховано на основі статистичної звітності

Згідно з інформацією, наведеною в таблиці, фондоємність підприємства є порівняно низькою і, як показують останні кілька років, має тенденцію до зростання. Окрім того, значна частина цих фондів є застарілою, а фондоозброєність праці становить 791,1 тис. грн на одного працівника.

Основні фактори, які впливають на виробничий процес (див. рис. 2.1):

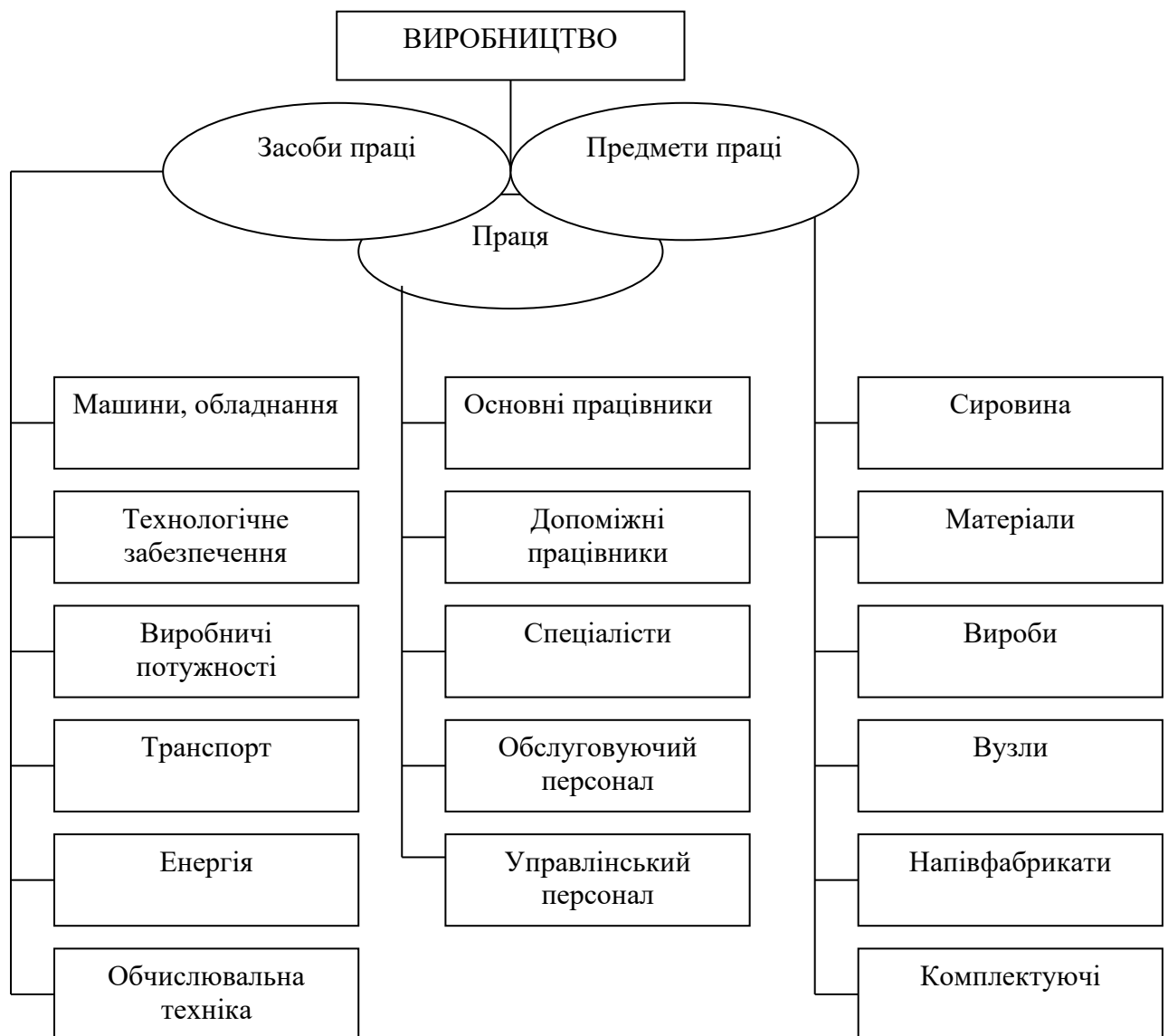

Рис. 2.1. Основні складові виробничого процесу що впливають на його ефективність виробництва*

*Джерело: побудовано на основі вивчення праць вітчизняних вчених

– Фактори, що впливають на індивіда: фізіологічні, психологічні, соціальні, умови гігієни та охорони праці, винагорода за виконану роботу, рівень комфортності на робочому місці, освіта, професійна підготовка тощо;

- Фактори, що визначають характеристики засобів праці: конструктивні особливості знарядь праці, технічні та експлуатаційні параметри, рівень механізації, безперервність виробничих процесів тощо;
- Фактори, що впливають на предмети праці: виробничі технології, початкові умови ринкових відносин, коли виробничий процес часто змінюється, і необхідність постійного забезпечення пропорційності в ньому.

Оцінка витрат у вартісному вимірі є ключовою у процесі оцінювання ефективності виробничої діяльності підприємства. Вона виражається у вартості виготовленої продукції та виконаних робіт (послуг). Вартісною формою витрат на підготовку виробництва, виготовлення товарів і їх збут є собівартість продукції.

У формуванні прибутків важливу роль відіграють відрахування від доходів і прибутків. До відрахувань від доходів належать:

- податок на додану вартість;
- акцизний збір;
- інші знижки і повернення товарів з доходу.

Відрахування з прибутку включають податок на прибуток від основної діяльності та податки з надзвичайного прибутку. Структура доходів Товариства представлена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз структури доходів ТОВ «ЖБК «Ваш Дім»*

Показники	За минулий рік		За звітний рік			Відхилення		Темп зростання, %
	сума	питома вага, %	за планом	фактично		від плану	від минулого року	
				сума	питома вага, %			
Реалізація продукції (послуг)	600	92,8	750	840	95,7	+ 90	+ 240	140
Операційні доходи	2	0,3	4	10	1,1	+ 6	+ 8	50
Дохід від участі в капіталі	20	3,1	15	10	1,1	– 5	– 10	—
Інші фінансові доходи	5	0,8	6	7	0,8	+ 1	+ 2	140
Інші доходи від звичайної діяльності	10	1,5	8	5	0,6	– 3	– 5	50,0
Надзвичайні доходи	10	1,5	7	6	0,7	– 1	– 4	60,0
Усього доходів	647	100	790	878	100	+ 88	+ 231	135,7

*Джерело: розраховано на основі статистичної звітності

Показники, що характеризують структурну динаміку, відображають внесок кожного виду майна у загальні зміни сукупних активів. Це дозволяє зробити висновки щодо того, в які активи були довгостроково вкладені фінансові ресурси, а які, навпаки, зменшилися внаслідок відтоку фінансових ресурсів (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз структури витрат і відрахувань, тис. грн*

Показники	За минулий рік		За звітний рік			Відхилення		Темп зростання, %
	сума	питома вага, %	за планом	фактично		від плану	від минулого року	
				сума	питома вага, %			
Податок на додану вартість	100	15,6	130	140	17,54	+ 10	+ 40	140,0
Акцизний збір	42	6,5	45	58	7,3	+ 12	+ 16	139,0
Інші відрахування з доходу	18	2,8	15	22	2,9	+ 7	+ 4	122,0
Собівартість реалізованої продукції (наданих послуг)	400	62,3	430	450	56,4	+ 20	+ 50	112,5
Адміністративні витрати	40	6,2	40	52	6,5	+ 12	+ 12	130,0
Витрати на збут	12	1,8	11	10	1,2	– 1	– 2	83,3
Інші операційні витрати	6	0,9	7	8	1,0	+ 1	+ 2	133,0
Фінансові витрати	12	1,8	10	9	1,1	– 1	– 3	75,0
Втрати від участі в капіталі	1	0,1	1	—	—	—	—	—
Інші втрати	11	1,7	6	3	0,4	– 3	– 8	27,2
Податок на прибуток звичайної діяльності	—	—	25	36	4,5	+ 11	+ 36	—
Надзвичайні відрахування	3	0,4	10	10	1,2	—	+ 10	—

*Джерело: побудовано на основі статистичної звітності

На підприємстві, яке ми аналізуємо, за розглянутий період загальна вартість активів знизилася на 4382 тис. грн, або на 11,7 %. Одночасно відбулася зміна в структурі майна. Частка необоротних активів зменшилася

вдвічі – з 45,99 % до 25,9 %. Частка оборотних активів збільшилася на 5 %, однак загальна вартість цих активів знизилася на 3,6 %. Зміни в основному відбулися через зменшення дебіторської заборгованості майже вдвічі, а також через збільшення виробничих запасів та інших оборотних активів на 90 % та 82 % відповідно.

Як видно, найбільшу частку займає собівартість реалізованої продукції – 62,3 % у минулому році та 56,4 % у звітному. Також суттєву частку складають адміністративні витрати: минулого року вони становили 6,2 %, а у звітному році зросли до 6,5 %, що в абсолютному вираженні збільшилося на 12 тис. грн. Дані таблиці свідчать, що найбільшу частку відрахувань складають податки на додану вартість (15,6 % і 17,54 %). У звітному році також зросла сума акцизного збору – до 7,8 % проти 6,5 % у попередньому.

При реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю кожен учасник вніс до статутного капіталу суму, яка становила не менше 30 % від зазначеного в установчих документах розміру, що підтверджується документами, виданими банківською установою.

Учасник був зобов'язаний внести решту суми протягом року після реєстрації товариства. Якщо це зобов'язання не виконано вчасно, учасник сплачує 10 % річних з недовнесеної суми за кожен день прострочки. Учасник, який повністю сплатив свій внесок, отримує свідоцтво товариства.

Відповідальність учасників за борги підприємства обмежується їхніми внесками до статутного капіталу. Такий статус полегшує залучення зовнішнього фінансування. У разі ліквідації товариства вимоги його власників задовольняються в останню чергу, після виконання зобов'язань перед кредиторами.

До недоліків організації фінансування цього підприємства можна віднести складність і витратність передачі прав власності на частки. Учасник може бути виключений з товариства за одностайним рішенням зборів учасників у разі систематичного невиконання своїх обов'язків або якщо його дії перешкоджають досягненню цілей товариства.

До числа стандартних зобов'язань, що на практиці залишаються невиконаними, слід віднести неповне внесення необхідних коштів (внеску) у статутний капітал згідно з умовами засновницького договору.

Фінансування діяльності товариства може відбуватися за рахунок додаткових внесків учасників, акумуляції прибутку, а також залучення позик від банків та комерційних установ, зокрема через емісію облігацій (за певних умов). Якщо кредитоспроможність товариства та його активи є недостатніми для отримання необхідних обсягів кредитних ресурсів, деякі учасники підприємства можуть надати поручительства або інші форми кредитного забезпечення для позик, які надаються цьому товариству. Це дозволяє значно розширити можливості для фінансування компанії. У такому разі відповідальність учасників за зобов'язаннями товариства не обмежується їхніми внесками в статутний капітал, а також охоплює майно, надане як забезпечення для кредиту.

2.2 Аналіз ефективності економічного механізму господарювання підприємства

Для оцінки поточного та майбутнього фінансового стану підприємства необхідно здійснити фінансовий аналіз. Це метод, який дозволяє оцінити та спрогнозувати фінансовий стан компанії на основі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Основним завданням є визначити фінансовий стан підприємства, виявити можливості для підвищення ефективності його діяльності за рахунок впровадження раціональної фінансової політики, а також оцінити напрями розвитку, з огляду на потребу у фінансових ресурсах.

Для загальної характеристики компанії слід провести аналіз її фінансових показників, вивчити їх динаміку та порівняти з середніми показниками галузі.

До основних показників, які повинні бути вивчені аудитором залежно від виду аудиту, належать показники платоспроможності, фінансової

стійкості, автономії, маневреності оборотних активів, фінансування, кредитоспроможності, ліквідності та інші.

Для проведення такого аналізу доцільно скласти порівняльний аналітичний баланс, що включає основні зведені показники бухгалтерського балансу.

Порівняльний аналітичний баланс дозволяє спростити процес аналізу ключових фінансових показників підприємства.

За результатами аналізу підприємства, загальна вартість активів у досліджуваній період зменшилася на 4382 тис. грн, що складає 11,7 % (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Порівняльний аналітичний баланс (тис. грн)

Показник балансу	Абсолютні величини		Питома вага, %		Зміни			
	На початок період	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду	В абсолютних величинах	У питомій вазі	У % до величини на початок	У % до зміни підсумку балансу
Актив								
1. Необоротні активи	17175	8579	45,99	25,9	-8596	196,16	-50,05	196,19
2. Оборотні активи, в тому числі:	20209	19473	54,05	59,01	-736	16,79	3,04	16,79
а) запаси;	2123	4046	5,71	12,25	1923	-43,88	90,58	-43,88
б) векселі одержані;	20		0,05					
в) дебіторська заборгованість за товари;	13164	8999	35,2	27,3	-4165	95,04	-31,64	95,04
г) грошові кошти та їх еквіваленти;	1	8	0,002	0,002	-7	0,16	-700	0,16
д) інші оборотні активи	1188	3361	3,2	10,2	2173	-49,59	182,91	-49,59
БАЛАНС	37384	33002	100	100	-4382	х	-11,7	х
Пасив								
1. Власний капітал	(1300)	(7357)			(6057)	-138,22	-465,92	-138,2
3. Довгострокові зобов'язання	8929		23,9		-8929	203,76	-100	203,76
4. Поточні зобов'язання	29755	403559	79,5	122,3	10604	-241,98	35,64	-241,9
БАЛАНС	37384		100	100	-4382	х	-11,7	х

*Джерело: побудовано на основі статистичної звітності

Змінилась також структура активів. Частка необоротних активів зменшилась вдвічі – з 45,99 до 25,9%. Частка оборотних засобів збільшилася

на 5%, але загальна їх вартість протягом року знизилася на 3,6%. Це відбулося головним чином через значне зменшення дебіторської заборгованості, яка скоротилася майже вдвічі, а також через зростання величин виробничих запасів та інших оборотних активів на 90% і 82% відповідно.

Фінансова діяльність відображається у фінансовій звітності, оскільки вона демонструє різні аспекти одних і тих самих операцій. Основною формою фінансової звітності є баланс – таблиця, у якій ліворуч відображаються активи підприємства, а праворуч – пасиви, що включають капітал і зобов'язання. Для отримання узагальненої інформації про види активів і пасивів вони в балансі згруповані за економічним змістом.

Для найбільш ефективного використання виробничих факторів, а також грошових коштів і фінансових ресурсів, впроваджується управління ними. Управління виробництвом – це цілеспрямована діяльність людей, яка полягає у покращенні використання відповідних факторів виробництва і зміцненні економіки підприємства загалом. Управління фінансами підприємства є сферою управлінських відносин, що охоплює формування, розподіл і використання грошових доходів, накопичень та фінансових ресурсів з метою їх ефективного застосування і підвищення платоспроможності підприємства.

До управління фінансами також належить визначення потреби в оборотних активах, що забезпечують мінімальні рівні виробничих запасів, незавершеного виробництва та залишків готової продукції для виконання виробничої програми і забезпечення ефективного використання цих ресурсів. Управління фінансами включає також визначення обсягів капіталовкладень і джерел їх фінансування, а також виявлення резервів для підвищення платоспроможності і ефективності виробництва.

Об'єктами управління у фінансовій сфері підприємств виступають:

- фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державними органами, комерційними структурами, іншими підприємствами та фізичними особами;

- доходи та накопичення (прибуток), їх формування, розподіл і використання;

- фінансові ресурси, джерела їх формування, склад та структура;

- склад, структура і рух капіталу;

- грошові фонди, їх формування та використання;

- грошовий обіг у процесі відтворення тощо.

Суб'єктами управління фінансами на рівні підприємства є керівник, планово-фінансова служба та фінансові менеджери.

Основними завданнями фінансової служби є:

- аналіз фінансової діяльності підприємства;

- розробка та реалізація фінансових планів;

- визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах у необхідних обсягах для виконання плану економічного та соціального розвитку;

- мобілізація фінансових ресурсів у необхідних обсягах; своєчасне та повне виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними централізованими фондами, постачальниками, працівниками тощо;

- виявлення резервів для збільшення доходів, прибутку, підвищення ефективності виробництва та платоспроможності підприємства;

- контроль за формуванням та ефективним використанням доходів, прибутку і фінансових результатів.

Для поглибленого аналізу фінансових показників підприємства можуть складатися порівняльні аналітичні таблиці для окремих показників, наприклад основних засобів, запасів тощо.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості підприємства є його платоспроможність.

Підприємство визнається платоспроможним, якщо наявні в ньому грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції (наприклад, цінні папери, тимчасова фінансова допомога іншим підприємствам) та активні розрахунки (зокрема, розрахунки з дебіторами) повністю покривають його короткострокові зобов'язання.

Економічний зміст фінансової стійкості підприємства полягає в тому, наскільки його запаси та витрати забезпечені відповідними джерелами їхнього формування.

Для оцінки фінансової стійкості слід розрахувати показник надлишку чи дефіциту засобів для формування запасів і витрат, який визначається як різниця між сумою джерел фінансування та величиною запасів. Тому першочергово необхідно визначити розміри джерел фінансування, доступних підприємству для формування своїх запасів і витрат.

Існує чотири можливі варіанти фінансової стійкості підприємства, в залежності від її рівня (див. табл. 2.5):

Абсолютна стійкість можлива лише за певних умов.

$$З < В_з + П_к.$$

Оптимальна стійкість, що забезпечує фінансову спроможність компанії, може бути досягнута за умови:

$$З = В_з + П_к.$$

Нестабільна фінансова ситуація обумовлена порушенням платіжної здатності та виникає, коли:

$З = В_з + П_к + Д^n$, де $Д^n$ – Джерела, що знижують фінансове навантаження (тимчасово вивільнені власні кошти, залучені ресурси, банківські кредити для тимчасового поповнення оборотного капіталу та інші форми позикових коштів).

Кризова фінансова ситуація:

$$З > В_з + П_к.$$

Таблиця 2.5

Аналіз фінансової стійкості підприємства на кінець звітного періоду*

№ з/п	Показники	Формула визначення	Значення	
			поч.	кін.
1	Наявність власних оборотних засобів (B_3), де: К – капітал і резерви; P_d – довгострокові позики; A_n – необоротні активи.	$B_3 = K + P_d - A_n$	-9546	-15936
2	Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($B_{\text{заг}}$), де P_k – короткострокові кредити і позики	$B_{\text{заг}} = B_3 + P_k$	20209	24423
3	Показники забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування: а) надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних засобів ($\pm E_3$), (де З – запаси); б) надлишок(+) чи нестача (-) власної величини основних джерел для формування запасів і витрат ($\pm E_o$);	$\pm E_3 = B_3 - З$	-13382	-23041
		$\pm E_o = B_{\text{заг}} - З$	14373	17318
4	Ступінь фінансової стійкості підприємства: а) абсолютна; б) нормальна; в) нестійкий фінансовий стан (де D^n – джерела, які послаблюють фінансове напруження тимчасово вільні власні кошти, залучені кошти, кредити банку на тимчасове поповнення оборотних засобів та інші позикові засоби); г) кризовий фінансовий стан	$З < B_3 + P_k$. $З = B_3 + P_k$. $З = B_3 + P_k + D^n$ $З > B_3 + P_k$.	$З < B_3 + P_k$ на 14375	$З < B_3 + P_k$ на 17318

*Джерело: побудовано на основі вивчення праць вітчизняних вчених та статистичної звітності

Оцінка наведених показників та отримання конкретних результатів на їх основі дозволяє визначити поточний стан підприємства та розробити стратегії для поліпшення його фінансового стану.

Після обчислення наявності та надлишку (або нестачі) ресурсів для формування запасів і витрат підприємства, доцільно підготувати таблицю для аналізу змін фінансової стійкості за звітний період (див. табл. 2.6).

Економічна ефективність виробництва оцінюється через співвідношення отриманих результатів до витрачених ресурсів на виробничий процес і робочу силу. Головним критерієм економічної ефективності є максимальне зростання чистої продукції за мінімальних витрат на одиницю продукції, як живої, так і уречевленої праці. Ефект

відображає результат дій, спрямованих на збільшення обсягів виробництва продукції.

Таблиця 2.6

Аналіз змін фінансової стійкості за звітний період (тис. грн)*

Фінансовий показник	На початок періоду	На кінець періоду	Зміни за звітний період
1. Капітал і резерви	-1300	-7357	-6057
2. Необоротні активи	17175	8579	-8596
3. Довгострокові кредити і позики	8929	-	-8929
4. Наявність власних оборотних засобів (п.1 + п.3 - п.2)	-9546	-8579	967
5. Короткострокові кредити і позики	1600	1500	-100
6. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат (п.4 + п.5)	-7946	-7079	867
7. Запаси	5836	7105	1269
8. Надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних засобів (п.4 – п.7)	-15382	-15684	-302
9. Надлишок (+) чи нестача(-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат (п.6 – п.7)	-13782	-21541	-7759

*Джерело: розраховано на основі статистичної звітності

У системному підході ефективність організації визначається її здатністю справлятися з невизначеністю, яка виникає через зовнішнє середовище, а також здатністю формувати умови оточення таким чином, щоб вони сприяли розвитку організації. При цьому важливою є здатність організації знаходити ресурси в зовнішньому середовищі та ефективно їх використовувати. Згідно з таким підходом, ефективність можна трактувати через тріаду «вхідні витрати в систему – процес перетворення – результати на виході з системи» (див. рис. 2.2).

Для оцінки фінансової стійкості підприємства застосовується низка фінансових коефіцієнтів, розрахованих на основі даних балансу станом на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт автономії визначається як співвідношення власних джерел фінансування (капітал та резерви) до загальної суми балансу. Оптимальний рівень цього коефіцієнта становить 0,5, що означає, що коефіцієнт відображає частку власних ресурсів у загальному обсязі активів

підприємства. Чим більша ця частка, тим вищий рівень фінансової незалежності (автономії) підприємства.

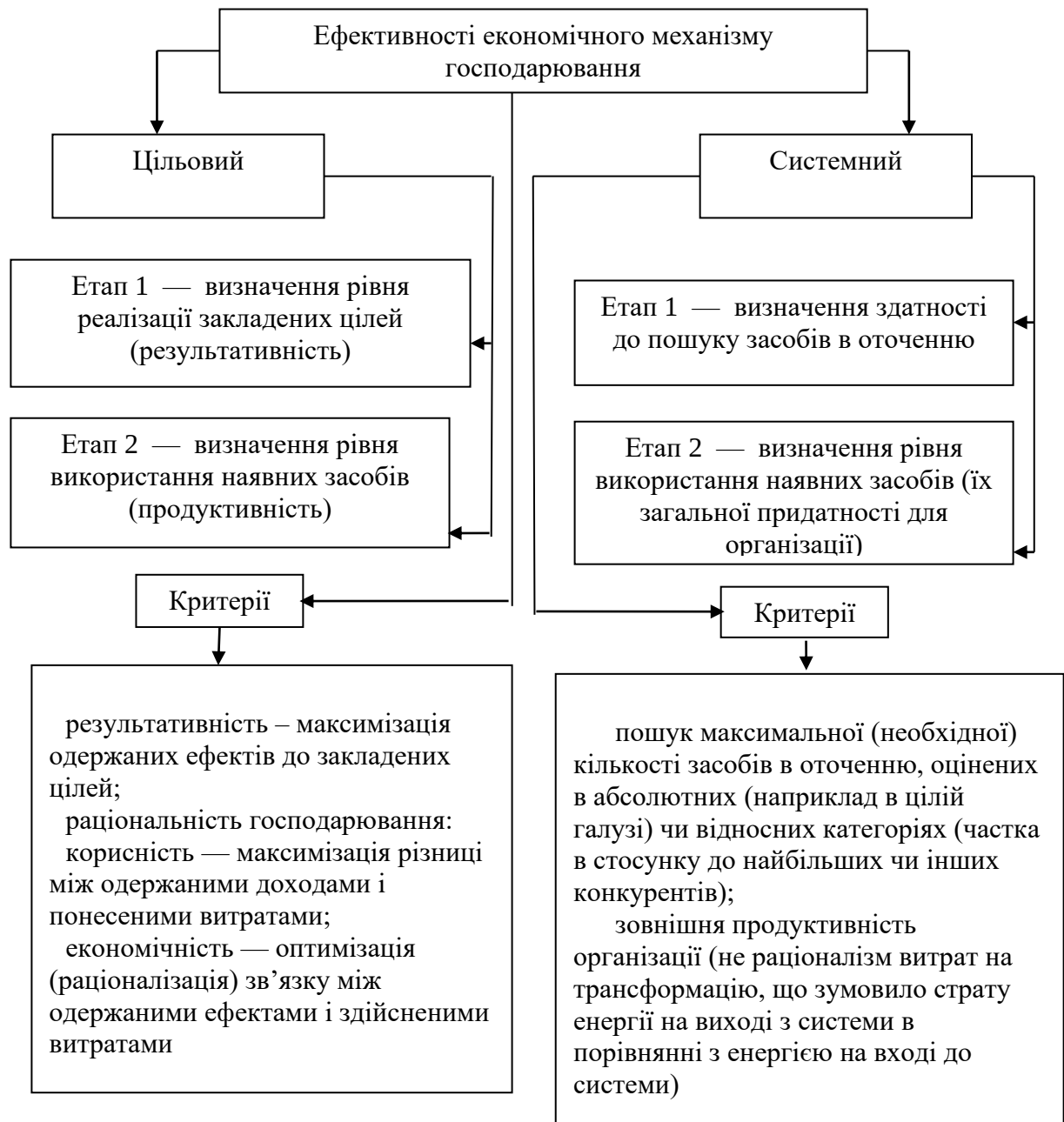

Рис. 2.2. Характеристика підходів до оцінки ефективності економічного механізму господарювання підприємства*

*Джерело: побудовано на основі вивчення праць вітчизняних вчених та статистичної звітності

Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів визначається як пропорція між позиковими та власними коштами підприємства.

Нормальним обмеженням є те, що цей коефіцієнт відображає частину діяльності підприємства, яка фінансується за рахунок позикових ресурсів.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами обчислюється як співвідношення власних оборотних засобів до вартості запасів. Нормальним обмеженням є те, що коефіцієнт показує наявність власних оборотних засобів, необхідних для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності визначається як відношення власних оборотних засобів до загальної суми капіталу.

Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення власних джерел до позикових.

У взаємодії підприємства з кредитними установами та іншими організаціями часто виникає потреба в аналізі кредитоспроможності позичальника.

Кредитоспроможність характеризує здатність підприємства своєчасно і повністю виконувати свої зобов'язання.

Рівень кредитоспроможності є важливим як для банків, що надають кредити, так і для підприємств, які прагнуть їх отримати. Під час аналізу статей балансу здійснюється оцінка ліквідності активів підприємства та ліквідності його балансу.

Для полегшення аналізу можна створити таблицю, в яку вносяться розраховані значення коефіцієнтів, що базуються на фінансових показниках підприємства (див. табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Результати розрахунку фінансових коефіцієнтів*

Коефіцієнт	Нормальне обмеження	На початок періоду	На кінець періоду	Зміни за звітний період
1. Автономії	$\geq 0,55$	-0,03	-0,18	-0,15
2. Співвідношення позикових і власних засобів	$\leq 1,2$	-8,09	0,2	7,89
3. Забезпеченості власними засобами	$\geq 0,2$	-1,64	-2,24	-0,6
4. Маневреності	$\geq 0,5$	7,34	2,6	-4,74
5. Фінансування	≥ 1	-0,12	-4,03	-3,91

*Джерело: розраховано на основі статистичної звітності

Ліквідність активів визначається як величина, обернена до часу, який потрібен для їхнього перетворення в грошові кошти. Тобто, чим швидше активи можуть бути перетворені на гроші, тим вищий рівень їх ліквідності.

Ліквідність балансу відображає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на грошові кошти збігається з терміном погашення цих зобов'язань. Вона досягається, коли зобов'язання підприємства рівні його активам.

Аналіз ліквідності балансу з технічної точки зору полягає в порівнянні активів з їх зобов'язаннями. При цьому активи мають бути згруповані за рівнем ліквідності та розташовані за спаданням ліквідності, тоді як зобов'язання класифікуються за термінами їх погашення і впорядковуються за зростанням строку виплати.

Активи підприємства поділяються на чотири категорії в залежності від швидкості їхнього перетворення в грошові кошти:

Найліквідніші активи A_1 . Ця група включає грошові кошти та поточні фінансові інвестиції. За допомогою кодів рядків повної форми балансу (ф. № 1 за ОКУД) можна сформулювати алгоритм для обчислення цієї групи. Розрахунки в тексті здійснені на основі показників, що відповідають кінцю звітного періоду:

$$A_1 = (220+230+240) A_1$$

Активи, що швидко реалізуються, A_2 . Ця група включає дебіторську заборгованість та інші активи:

$$A_2 = (150+160+170+180+190+200+210+250);$$

$$A_2 = 8999 \text{ тис. грн.}$$

Активи, що повільно реалізуються, A_3 . До складу групи входять «Запаси», а також до I розділу балансу додається рядок «Довгострокові фінансові інвестиції»:

$$A_3 = (040+045+100+110+120+130+140);$$

$$A_3 = 7312 \text{ тис. грн.}$$

Активи, що важко реалізуються, A_4 . До складу групи входять статті I розділу балансу, за винятком тієї, що була включена до категорії «Активи, що повільно реалізуються».

$$A_4 = (010+020+030+050+060+070);$$

$$A_4 = 11272 \text{ тис. грн.}$$

Зобов'язання компанії (розділи пасиву балансу) поділяються на чотири категорії та організовуються відповідно до рівня терміновості їх погашення.

Найтерміновіші зобов'язання, P_1 . До групи відносять кредиторську заборгованість:

$$P_1 = (520+530+540+550+560+570+580+590+600);$$

$$P_1 = 35993 \text{ тис. грн.}$$

Короткострокові пасиви, P_2 . До групи належить короткострокові кредити і позики та інші короткострокові пасиви:

$$P_2 = (500+510+610);$$

$$P_2 = 1934 \text{ тис. грн.}$$

Довгострокові пасиви, P_3 . До групи належать довгострокові зобов'язання:

$$P_3 = (480) = (440+450+460+470);$$

$$P_3 = 0 \text{ тис. грн.}$$

Постійні пасиви, P_4 . До цієї групи включаються позиції з першого та другого розділів пасиву балансу, а також рядок 630 з п'ятого розділу. Для забезпечення рівноваги між активом і пасивом підсумок цієї групи коригується шляхом зменшення на суму, вказану в рядку «Витрати майбутніх періодів» третього розділу активу балансу:

$$P_4 = (380+430+630-270);$$

Порівняння першої та другої групи активів (активів з високою ліквідністю та активів, що швидко можуть бути реалізовані) з першим і другим типами пасивів (найтерміновішими зобов'язаннями та короткостроковими зобов'язаннями) вказує на поточну неліквідність підприємства, що означає його неплатоспроможність у найближчому

майбутньому після проведення аналізу. Зіставлення третьої групи активів та пасивів (активів, що реалізуються повільно, і довгострокових зобов'язань) дає змогу оцінити перспективну ліквідність, тобто спрогнозувати платоспроможність підприємства.

Ліквідність компанії також визначається через ряд фінансових коефіцієнтів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення найліквідніших активів до суми термінових зобов'язань та короткострокових пасивів (загальна сума кредиторської заборгованості та короткострокових кредитів).

Нормальне обмеження – $K_{ал} 0,5$. Коефіцієнт вказує на те, яка частина поточної заборгованості може бути погашена в найближчий після складання балансу період.

Після аналізу ліквідності підприємства можна зробити наступний висновок: на момент складання балансу його можна характеризувати як абсолютно ліквідне, оскільки співвідношення активів і пасивів у кожній групі відповідає вимогам абсолютної ліквідності балансу.

Поточна ліквідність балансу знаходиться в межах норми, що свідчить про платоспроможність підприємства на кінець звітного періоду. Окрім того, порівняння активів і пасивів третьої групи підтверджує наявність перспективної ліквідності підприємства.

Для зручності аналізу ліквідності балансу та представлення його результатів створюється таблиця динаміки ліквідності балансу, згідно з наведеним нижче зразком (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз ліквідності балансу підприємства*

Актив	На початок періоду	На кінець періоду
Найліквідніші активи, A_1	1	8
Активи, що швидко реалізуються, A_2	13184	8999
Активи, що повільно реалізуються, A_3	9756	7312
Активи, що важко реалізуються, A_4	16986	11372

Пасив	На початок періоду	На кінець періоду
Найбільш термінові зобов'язання, П ₁	27639	35993
Короткострокові пасиви, П ₂	2116	1934
Довгострокові пасиви, П ₃	8299	0
Постійні пасиви, П ₄	-1300	-7357

*Джерело: побудовано на основі статистичної звітності

Загальний фінансовий показник діяльності підприємства – це його прибуток. Протягом тривалого часу загальна сума прибутку підприємства визначалась як балансовий прибуток.

Балансовий прибуток являє собою загальний дохід підприємства від усіх видів діяльності за звітний період, який відображений у балансі. Він включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), включаючи продукцію допоміжних і обслуговуючих виробництв, що не мають окремого балансу, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей та інших фінансових ресурсів, а також прибуток від орендних (лізингових) операцій, роялті та позареалізаційних операцій.

Основною діяльністю є реалізація продукції (товарів, робіт, послуг), результатом якої є прибуток. Зазвичай цей прибуток складає основну частку в загальному балансовому прибутку. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначався як різниця між виручкою від реалізації та сумою податку на додану вартість, акцизного збору, ввізного мита, митних зборів, а також витрат, які входили до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг).

Залежно від специфіки діяльності підприємства існували певні особливості у формуванні цього прибутку та методи його розрахунку. Діяльність, яка не є основною для підприємства, але пов'язана з реалізацією матеріальних і нематеріальних цінностей, а також певних послуг, розглядалася як прибуток від іншої реалізації.

Прибуток від іншої реалізації міг бути отриманий від продажу продукції підсобних, допоміжних та обслуговуючих виробництв. В такому

разі прибуток розраховувався аналогічно тому, як і при реалізації продукції основної діяльності.

Прибуток від продажу основних фондів та нематеріальних активів визначався як різниця між ціною їх реалізації та ПДВ, витратами на реалізацію та залишковою вартістю. Прибуток від продажу цінних паперів обчислювався як різниця між ціною продажу та ціною придбання, при цьому з ціни продажу віднімалися витрати, пов'язані з реалізацією (комісійні збори).

У фінансовій політиці підприємства важливим аспектом є розподіл і використання отриманого прибутку як основного джерела для фінансування інвестиційних потреб і задоволення економічних інтересів власників.

Принципи розподілу прибутку підприємства:

- сплата частини до державного бюджету та збільшення статутного капіталу;
- виплата дивідендів акціонерам та розширення виробничих потужностей;
- сплата штрафних санкцій;
- сприяння соціальному розвитку;
- мотивація та стимулювання працівників, а також інші напрямки, визначені в статуті підприємства.

З загального обсягу прибутку сплачується податок у розмірі 30%, відповідно до чинних нормативних актів. Прибуток, що залишається після сплати податків, становить чистий прибуток і розподіляється згідно з рішеннями, зазначеними в статуті підприємства, на дві основні частини:

- частина прибутку, що направляється за межі підприємства у вигляді виплат власникам, персоналу, для заохочення, на соціальну підтримку та благодійні цілі;
- частина прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства і використовується для забезпечення його подальшого розвитку, зокрема для інвестиційної діяльності, розширення виробництва, а також формування резервного фонду для покриття непередбачених витрат.

Згідно з наявними доходами і витратами, склад прибутку підприємства наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Прибуток підприємства, тис. грн*

Показник	За минулий рік	За звітний рік	Абсолютне відхилення
Прибуток від реалізації продукції (валовий дохід)	40	170	+ 130
Прибуток від операційної діяльності	– 56	– 60	– 4
Прибуток від звичайної діяльності	+ 1	10	+9
Усього прибутку до оподаткування	– 15	120	+ 105
Податок на прибуток	—	36	+ 36
Усього прибутку від звичайної діяльності	—	84	+ 84
Прибуток від надзвичайних подій	10	– 4	+ 6
Податки на прибуток від надзвичайних подій	3	—	—
Чистий прибуток	2	80	+ 78

* Джерело: побудовано на основі статистичної звітності

Дані таблиці демонструють, що найбільшу абсолютну величину має прибуток від продажу продукції (валовий): його обсяг збільшився порівняно з минулим роком на 130 тис. грн, що складає 425 %. Прибуток до оподаткування також зріс на 105 тис. грн. Як результат, чистий прибуток за звітний період становив 80 тис. грн.

На підприємствах збільшення прибутку досягається не лише завдяки підвищенню трудового внеску працівників, а й через вплив багатьох інших факторів. Тому на кожному підприємстві потрібно регулярно проводити аналіз формування, розподілу та використання прибутку (див. табл.2.10).

Таблиця 2.10

Показники рентабельності та прибутковості*

№	Показник	Методика розрахунку показника
1.	Рентабельність продажу	$(\text{Прибуток від продажу продукції, товарів, робіт, послуг} / \text{Чистий дохід від продажу продукції, товарів, робіт, послуг}) \times 100$
2.	Рентабельність продукції	$(\text{Прибуток від продажу продукції, товарів, робіт, послуг} / \text{Собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг}) \times 100$
3.	Рентабельність операційної діяльності	$(\text{Прибуток від операційної діяльності} / (\text{Собівартість реалізованої продукції} + \text{операційні витрати})) \times 100$

4.	Рентабельність власного капіталу	(Чистий прибуток /Середня величина власного капіталу) x 100
5.	Рентабельність активів підприємства	(Прибуток після сплати податків і дивідендів на привілейовані акції/ (Усього активи – нематеріальні активи)) x 100
6.	Прибутковість інвестицій у фірму	Прибуток від звичайної діяльності після оподаткування/Сума інвестицій у фірму
7.	Головний показник прибутковості	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування/ (Всього активи – Нематеріальні активи)

*Джерело: побудовано на основі вивчення праць вітчизняних вчених та статистичної звітності

Основні завдання аналізу фінансових результатів підприємства включають:

- постійний моніторинг виконання планів щодо отримання прибутку;
- визначення факторів, що впливають на показники прибутку, а також оцінка їхнього впливу;
- дослідження напрямків і тенденцій розподілу прибутку;
- виявлення потенційних резервів для збільшення прибутку;
- розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям, яке результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Він визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується набором показників, що відображають наявність, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства.

Діяльність підприємства, що пов'язана з отриманням позареалізаційних прибутків та виникненням позареалізаційних витрат (збитків), включає:

- прибутки та збитки минулих періодів, які виявлені в поточному звітному періоді;
- непокріті збитки від надзвичайних подій (стихійних лих, пожеж, аварій);
- надходження боргів, що раніше вважались безнадійними;
- штрафи, пені, неустойки, отримані за порушення господарських угод суб'єктами господарювання через застосування фінансових санкцій;

- штрафи за несвоєчасне погашення податкового кредиту з державного бюджету;
- кредиторська заборгованість між підприємствами недержавної форми власності, термін позовної давності щодо якої вже минув;
- дебіторська заборгованість, щодо якої минув термін позовної давності;
- прибуток від завищених цін і тарифів;
- курсова різниця від операцій в іноземній валюті;
- прибуток (збиток) від ліквідації основних засобів;
- вартісна різниця між відвантаженою та отриманою частиною виконаного повністю бартерного контракту;
- прибуток (збиток) від спільної діяльності.

Прибуток від реалізації продукції залежить від двох основних показників: обсягу реалізації та собівартості продукції. Зміни обсягу реалізації продукції залежать від змін обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції та частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції).

Зміни в обсязі виробництва та залишках нереалізованої продукції мають вплив не лише на обсяг реалізації, але й на собівартість продукції, оскільки відбуваються зміни в умовно-постійних витратах (через зміни в обсязі виробництва) та витратах на зберігання продукції і інших витратах (за змін в залишках нереалізованої продукції).

Розмір прибутку, який включається в ціну продукції, суттєво впливає на обсяг її реалізації та прибуток від продажу. У ринковій економіці, як правило, відсутнє державне регулювання рентабельності продукції. Це відкриває можливості для підприємств збільшити прибуток через підвищення частки прибутку в ціні окремих виробів. До цього призводить також відсутність належної конкуренції та монопольне становище деяких підприємств, що здійснюють виробництво та продаж певних видів продукції. Таким чином, можна зробити висновок, що підприємства мають значні

можливості впливати на обсяг прибутку від реалізації шляхом зміни обсягів виробництва, залишків нереалізованої продукції та рентабельності.

Висновки до II розділу

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» знаходиться у місті Львові та здійснює загальнобудівельні роботи. «Ваш Дім» є єдиним забудовником Західної України, який увійшов до двадцятки найнадійніших будівельних компаній країни. Згідно з національним рейтингом, опублікованим журналом «Гроші» у 2014 році, компанія «Ваш Дім» посіла 11-ту сходинку за рівнем надійності у будівництві.

Це підприємство має організаційну структуру з чітким поділом функцій, при якій відсутні проміжні підрозділи (цехи), а взаємодія між бригадами здійснюється через безпосереднє керівництво. Згідно з даними таблиці, фондоємність компанії залишається відносно низькою і протягом останніх років спостерігається її зростання. Крім того, значна частина цих фондів є застарілими, а фондоозброєність праці становить 791,1 тис. грн на одного працівника.

Прибутки підприємства значною мірою формуються за рахунок відрахувань з доходів та прибутків. До відрахувань із доходів належать: податок на додану вартість, акцизний збір та інші знижки або повернення товарів. Відрахування від прибутку включають податок на прибуток від основної діяльності та податки з надзвичайного прибутку.

Протягом аналізованого періоду загальна вартість активів підприємства зменшилася на 4382 тис. грн, що становить 11,7%. При цьому змінилася структура майна. Частка необоротних активів зменшилася удвічі — з 45,99% до 25,9%. Частка оборотних активів збільшилася на 5%, проте їх загальна вартість зменшилася на 3,6% протягом року. Зміни в основному були обумовлені зменшенням дебіторської заборгованості майже вдвічі, а також зростанням величини виробничих запасів і інших оборотних активів на 90% та 82% відповідно.

Найбільшу частку серед витрат займає собівартість реалізованої продукції, яка склала 62,3 % минулого року та 56,4 % у звітному періоді. Важливу роль відіграють адміністративні витрати, які становили 6,2 % минулого року, а в звітному збільшились до 6,5 %, що у грошовому еквіваленті відповідає збільшенню на 12 тис. грн. Аналіз таблиці свідчить, що найбільшу частку відрахувань складають податки на додану вартість, які становили 15,6 % та 17,54 % відповідно. Також у звітному році відбулося збільшення суми акцизного збору до 7,8 %, порівняно з 6,5 % минулого року.

Аналізоване підприємство за досліджуваний період зазнало зменшення загальної вартості активів на 4382 тис. грн, що становить 11,7 %. При цьому відбулося і зміщення структури майна. Частка необоротних активів скоротилася вдвічі, з 45,99 % до 25,9 %, тоді як частка оборотних засобів збільшилася на 5 %, хоча їх загальна вартість за рік знизилася на 3,6 %. Зміни відбулись головним чином через скорочення дебіторської заборгованості майже вдвічі, а також через збільшення вартості виробничих запасів та інших оборотних активів на 90 % і 82 % відповідно.

Найбільший приріст в абсолютній сумі отримано від валового прибутку від реалізації продукції, який зріс на 130 тис. грн, або на 425 %. Прибуток до оподаткування також збільшився на 105 тис. грн. У підсумку, чистий прибуток у звітному році становив 80 тис. грн.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Вдосконалення фінансових важелів економічного механізму

Фінансова підтримка компанії включає надання необхідної кількості фінансових засобів для реалізації конкретних завдань, визначених фінансовою стратегією ТОВ «ЖБК «Ваш Дім». При цьому розрізняють забезпечувальну та регулятивну функції цього процесу. Забезпечувальна функція передбачає визначення джерел фінансування для покриття повсякденних потреб, що відображає пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна функція реалізується шляхом виділення достатнього обсягу коштів і через вибір конкретної форми фінансування, що демонструє активний вплив фінансового забезпечення. У цілому, механізм фінансового забезпечення спрямований на задоволення економічних інтересів учасників фінансових відносин.

Він охоплює такі напрями свого прояву:

- через фінансові інструменти формуються певні пропорції розподілу доходів, що впливають на забезпечення фінансовими ресурсами;
- шляхом визначення пропорцій розподілу доходів створюється система реалізації економічних інтересів.

Фінансове забезпечення та регулювання здійснюються за допомогою фінансових інструментів, які мають власні важелі впливу. Їх можна умовно поділити на:

- механізми первинного впливу, що працюють у процесі вилучення частини доходів (податки, внески, відрахування);
- механізми вторинного впливу, що забезпечують збільшення доходів (кредитні позички, бюджетні субсидії).

Функціонування фінансових інструментів базується на:

- загальному підході, що є спільним для всіх учасників фінансових відносин (єдині правила оподаткування, кредитування та фінансування);
- вибіркового, диференційованому підході.

У контексті реалізації ефективної фінансової стратегії підприємства перевага зазвичай надається вибіркового підходу.

Характер впливу фінансових інструментів на соціально-економічний розвиток підприємства визначається важелями, які також коригують їхню дію. Ці важелі класифікуються за:

- спрямованістю впливу (стимули, санкції);
- типами (норми та нормативи);
- методологічними основами (умови та принципи формування доходів, заощаджень і фондів, а також фінансування та кредитування).

У фінансовій теорії система індикаторів включає такі елементи:

- фінансові категорії;
- фінансові показники;
- фінансові коефіцієнти.

Використання фінансових категорій у ролі фінансових індикаторів є недоцільним, оскільки вони представляють лише теоретичну модель економічних відносин, тобто абстрактні наукові поняття, які не можуть слугувати інформаційною основою. Натомість фінансові показники підприємства відображають кількісну характеристику фінансових процесів і демонструють масштаби фінансових операцій, дозволяючи оцінити рівень фінансової активності. Фінансові коефіцієнти, які є відносними фінансовими показниками, виконують оцінювальну функцію, тобто дозволяють аналізувати ефективність фінансової діяльності. Саме вони можуть використовуватися як фінансові індикатори за умови дотримання принципів повноти, достовірності та своєчасності.

Результативність фінансової діяльності досягається через створення оптимального фінансового механізму підприємства. Фінансовий механізм

являє собою систему форм і методів управління фінансовими ресурсами з метою забезпечення ефективного фінансування господарської діяльності.

Цей механізм включає набір фінансових методів, таких як фінансове прогнозування, планування, використання фінансових показників і коефіцієнтів, встановлення нормативів, лімітів, створення резервів, організація розрахунків, кредитування, інвестування, оподаткування, страхування та стимулювання. Крім того, він базується на фінансових важелях, серед яких дохід, прибуток, ціна, амортизаційні норми, податкові ставки, ставки дисконту, відсоткові платежі та нормативи фінансових санкцій.

Фінансовий механізм підприємств в Україні базується на правовій (законодавчі акти, постанови Верховної Ради, укази Президента, накази, розпорядження та листи міністерств і відомств, статутні документи підприємств), нормативній (інструкції, стандарти, нормативи, методичні рекомендації тощо) та інформаційній (бухгалтерські та статистичні звіти, результати вибіркового досліджень тощо) основі.

Фінансову діяльність у ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» здійснюють за такими ключовими напрямками:

- розробка фінансових планів і прогнозів, включно з перспективними, поточними та оперативними планами, а також бізнес-планами для реалізації окремих підприємницьких проєктів та угод;
- аналіз і контроль фінансово-господарської діяльності підприємства з метою оцінки фінансового стану, виявлення шляхів оптимізації витрат, збільшення доходів та прибутків;
- оперативна фінансово-економічна робота, яка охоплює взаєморозрахунки з постачальниками за ресурси, розрахунки з покупцями за реалізовану продукцію, своєчасну сплату податків і зборів, погашення банківських кредитів, сплату відсотків, а також забезпечення вчасної виплати заробітної плати та інших фінансових зобов'язань.

У товаристві з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» функціонує фінансова служба, яка відповідає за організацію та виконання фінансових операцій. Основні завдання цієї служби включають:

- розробку перспективних, поточних і оперативних фінансових планів, спираючись на аналіз резервів оптимізації витрат та підвищення доходів підприємства;
- забезпечення контролю за своєчасним надходженням грошових коштів від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг;
- моніторинг розподілу та цільового використання фінансових ресурсів;
- виконання фінансових зобов'язань підприємства перед державним бюджетом та цільовими фондами;
- проведення розрахунків з партнерами та контрагентами;
- організацію розрахунків із працівниками підприємства;
- спільний аналіз фінансової діяльності підприємства разом із економічними, виробничими та технічними підрозділами;
- дослідження стану фінансового ринку на національному та регіональному рівнях, а також прийняття рішень і планування в інвестиційній сфері [17].

Фінансовий механізм – це система конкретних форм і методів, що забезпечують розподіл і перерозподіл ресурсів, створення доходів та формування фондів грошових коштів. Яким чином та за допомогою яких інструментів відбувається розподіл і перерозподіл національного продукту й доходу, створеного в суспільстві?

Насамперед, ці процеси реалізуються через фінансове планування, яке передбачає розробку планів щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів на рівні окремих підприємств, їх об'єднань, галузей, регіонів і країни загалом. У фінансових планах визначаються основні пропорції розподілу створеної вартості, враховуючи задоволення виробничих потреб, сплату податків і зборів, мотивацію працівників, інвестування тимчасово вільних ресурсів тощо.

У процесі складання та реалізації фінансових планів, а також після завершення певних звітних періодів здійснюється фінансовий контроль, метою якого є перевірка правильності розподілу та перерозподілу валового національного продукту й національного доходу між відповідними фондами грошових коштів, а також контролю за їх цільовим використанням. Фінансовий контроль є важливим елементом забезпечення безперебійного та сталого розвитку економіки держави [15].

Процес розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів базується на використанні різних методів фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, серед яких основними є:

- Бюджетне фінансування – надання коштів із державного бюджету на безповоротній основі;
- Кредитування – надання коштів за принципами повернення, платності, строковості та забезпеченості;
- Самофінансування – покриття витрат суб'єктів господарювання на основну діяльність та її розвиток за рахунок власних фінансових ресурсів, що може включати залучення кредитних коштів;
- Оренда (лізинг) – передача майна в тимчасове користування на визначених умовах за відповідну плату;
- Інвестування – вкладення фінансових ресурсів у певні об'єкти з метою збільшення їхньої вартості та отримання додаткового прибутку;
- Фінансове регулювання – здійснюється, передусім, через систему оподаткування, що передбачає вилучення частини доходів.

Фінансові важелі є конкретними засобами реалізації процесів розподілу та перерозподілу створеної вартості. До них належать податки, обов'язкові платежі, норми амортизації, правила витрачання бюджетних коштів, орендна плата, проценти за кредити, дотації, субсидії, субвенції, премії, штрафи, пеня та інші елементи. Їхньою ключовою характеристикою є врахування економічних інтересів держави, підприємств, організацій та громадян.

Особливу роль серед фінансових важелів відіграють податки і збори. Вони дозволяють державі акумулювати ресурси для виконання своїх функцій, впливати на розвиток підприємницької діяльності, стимулювати інвестиції, регулювати пропорції між нагромадженням і споживанням, а також забезпечувати ефективне використання обмежених природних ресурсів.

Система оподаткування в Україні перебуває у процесі реформування. Основними цілями цих змін є зниження податкового навантаження на виробників, створення сприятливих умов для інвесторів і експортерів готової продукції, спрощення процедури сплати податків, уникнення випадків подвійного оподаткування та посилення контролю за своєчасним і повним виконанням податкових зобов'язань.

Фонди заохочення, утворені за рахунок прибутку підприємств, створюють умови для досягнення кращих результатів у їхній діяльності, оскільки ці фонди є основним джерелом фінансування для матеріального заохочення працівників, задоволення соціальних потреб та розвитку виробництва. Визначення пріоритетів щодо використання чистого прибутку є виключно внутрішнім питанням підприємств.

Особливі фінансові пільги сприяють формуванню вигідних умов для окремих господарських одиниць, зазвичай реалізуючись через часткове або повне звільнення від податків, використання різних ставок оподаткування, виключення певних сум із оподатковуваного доходу, а також надання можливості прискореної амортизації. Водночас, ринковий механізм вимагає забезпечення рівних умов для всіх підприємств, тому кількість податкових пільг повинна бути обмеженою [29].

Фінансові стимули включають також державне фінансування розвитку секторів національної економіки, їх структурну трансформацію, підготовку та підвищення кваліфікації робочої сили, науково-дослідні роботи, а також природоохоронні заходи. Однак у сучасних умовах постійного дефіциту

централізованих фінансових ресурсів обсяг коштів, що виділяються для задоволення цих потреб, є обмеженим.

Фінансові санкції відіграють важливу роль у фінансових важелях як специфічні методи організації фінансових відносин, які спрямовані на підвищення матеріальної відповідальності суб'єктів господарювання за виконання своїх зобов'язань, таких як умови договору, сплата податків та зборів тощо. У ринкових умовах значення фінансових санкцій суттєво зростає. Найпоширенішими з них є штрафи та пені.

В умовах сучасної економіки України підприємствам необхідно удосконалювати фінансовий механізм. Серед головних завдань, які при цьому вирішуються, можна виділити:

- створення умов для розвитку ринку;
- забезпечення ефективного розподілу та перерозподілу валового національного продукту і національного доходу;
- подолання фінансової кризи та забезпечення необхідних темпів економічного зростання;
- науково обґрунтоване фінансове планування і прогнозування обсягів централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів, а також їхнього розподілу і використання;
- підвищення ефективності фінансового контролю;
- удосконалення механізму фінансових важелів, стимулів і санкцій;
- забезпечення відповідного правового та нормативного забезпечення функціонування фінансового механізму в цілому [30].

Ключовими складовими фінансового механізму на рівні держави є фінансові норми, нормативи, ліміти, резерви та стимули, які також відомі як фінансові важелі. Фінансові норми умовно поділяються на чотири категорії.

Перша група включає норми, що затверджуються органами законодавчої та виконавчої влади на централізованому рівні, такі як ставки податків, мінімальний розмір заробітної плати, розмір стипендій, а також ставки зборів та відрахувань.

До другої групи відносяться норми, що базуються на матеріальних потребах, зокрема, норми витрат на харчування в дитячих садках, закладах освіти і охорони здоров'я, витрати на медикаменти, освітлення та опалення.

Третю групу становлять норми, які визначаються міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, включаючи норми витрат для бюджетних установ.

Четверта група охоплює норми і нормативи, що відображають співвідношення економічного та соціального розвитку, при цьому ця група є найменш дослідженою на сьогодні.

Звісно, серед усіх фінансових інструментів особливу роль відіграють податки та збори, які є основним механізмом залучення коштів державою для реалізації своїх функцій. Вони також мають вплив на бізнесову діяльність, стимулюють інвестиційну активність, визначають співвідношення між нагромадженням і споживанням, а також сприяють ефективному використанню обмежених природних ресурсів тощо.

Ліміти представляють собою обмеження на витрати, які відповідають інтересам держави, бізнесу або громадян. Резерви призначені для нейтралізації впливу непередбачених обставин, що можуть виникнути в майбутньому. До основних методів формування фінансових резервів на підприємствах відносяться:

- бюджетний метод (створення резервного фонду в межах кожного бюджету);
- галузевий метод (формування резервів на рівні міністерств, відомств, галузей);
- госпрозрахунковий метод (формування резервів у підприємствах, організаціях та установах);
- страховий метод (створення фондів у рамках страхових компаній).

Фінансові стимули включають не лише матеріальні заохочення, а й застосування економічних санкцій.

До таких стимулів відносяться фонди заохочення, які формуються з прибутку, а також бюджетне фінансування ефективних напрямків розвитку національної економіки (включаючи дотації підприємствам, що мають важливе значення для економічної стабільності), фінансування державних програм, структурної перебудови економіки, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, наукових досліджень і заходів з охорони навколишнього середовища. Проте в умовах обмеженості централізованих фінансових ресурсів сума коштів, виділених на ці потреби, має певні межі.

Фонди заохочення, що формуються з прибутку підприємств, забезпечують необхідні умови для досягнення кращих результатів у господарській діяльності, оскільки саме вони є основним джерелом фінансування матеріальних стимулів для працівників, задоволення соціальних потреб і розвитку виробництва. Визначення пріоритетних напрямів використання чистого прибутку є винятково внутрішнім питанням самих підприємств.

Ціновий механізм є важливою складовою системи визначення вартості продукції, що охоплює всі сфери виробництва, і має за мету врегулювати відносини між учасниками виробничого процесу.

Наприклад, в США для підтримки національного виробника вже тривалий час функціонують два види цін: цільові (або гарантовані) та заставні. Цільові (або гарантовані) ціни орієнтовані на забезпечення стабільності доходів підприємців і захищають їх від негативного впливу монополій. Заставні ціни надають можливість впродовж 9 місяців вільно розпоряджатися виробленою продукцією: укладати контракти на продаж, вільно збувати на ринку, зберігати на складах або здавати на зберігання за відповідну плату в очікуванні кращих цін на міжнародних ринках, або передавати товар під заставу. Якщо виникають труднощі з реалізацією продукції через зазначені канали, виробники отримують доходи від продажу за заставними цінами.

Отже, вдосконалення цінової політики повинно бути орієнтоване на

такі кроки:

- на першому етапі — створення, хоча б, базових умов для відтворення виробництва продукції, що передбачає введення цін підтримки (гарантованих і заставних цін) для продукції;
- на другому етапі — стабілізація і формування економічних умов для розширеного відтворення, що передбачає дотримання цінового паритету через вільне ціноутворення та, за потреби, введення еквівалентних цін.

Дослідження свідчать, що при вдосконаленні механізму цінових відносин у підприємстві необхідно враховувати наступні чинники:

- виробництво функціонує в умовах високої конкуренції, а обслуговуючі його підприємства є фактично монополістами;
- ресурси мають мобільний характер, що зумовлено порівняно низькими темпами переміщення капіталу;
- попит на продукцію є нееластичним.

Окрім цього, реалізація сучасної цінової політики та регулювання повинна базуватися на рівні розвитку і структурованості цін. Тому головну увагу потрібно зосередити не на переробці цінової системи, а на її вдосконаленні з урахуванням наявних умов. Це вимагає інтеграції всіх типів цін в єдину систему ціноутворення, яка функціонуватиме в інтересах підприємства.

Варто зазначити, що для створення умов ефективного розвитку підприємства на регіональному рівні доцільно реалізувати такі основні напрямки цінового регулювання:

- забезпечення рівних економічних умов для виробництва;
- врахування термінів обороту основних і оборотних активів при розрахунку цін;
- удосконалення механізмів державної підтримки цін на певні види продукції та послуг, а також на отримувані доходи;
- проведення товарних інтервенцій на ринок з метою уникнення різких коливань цін;
- використання гарантованих (заставних) цін на продукцію і послуги

виробництва;

- моніторинг цін на використовувану продукцію та закупівельні ціни на матеріали;
- на державному рівні необхідно посилити контроль за ціновими відносинами та забезпечити дотримання еквівалентності цін між окремими структурними елементами.

Для забезпечення сталого рівня прибутковості підприємств важливою складовою є покращення фінансово-кредитного забезпечення та підтримки виробництва з боку держави.

У нинішніх умовах, як показує практика, кредитування виробників у поєднанні з бюджетним фінансуванням і державною підтримкою є одним з найефективніших зовнішніх джерел інвестиційного забезпечення, яке надає підприємствам необхідні кошти для створення умов для розширеного відтворення.

Рівень інвестування безпосередньо впливає на матеріально-технічну базу підприємства, наявність ресурсів, якість робочої сили, обсяги і рівень виробництва продукції, а також на дохідність підприємства.

У сучасних умовах головним видом кредитного обслуговування підприємств є короткострокові кредити, надані банками. Потреба товаровиробників у кредитних ресурсах не задовольняється повністю.

Досліджуючи міжнародний досвід у контексті створення сприятливих умов для розвитку підприємств, варто підкреслити, що без належної фінансової підтримки ця сфера не може ефективно функціонувати навіть у високорозвинутих країнах, де є потужна матеріально-технічна база, а також ефективно працюють механізми виробництва, надання послуг та збуту продукції. Водночас, для українських виробників, як і для підприємців в інших країнах з перехідною економікою, доступ до зовнішніх фінансових ресурсів залишається обмеженим. Це зумовлено низьким рівнем прибутковості, низькою ліквідністю активів і, як наслідок, труднощами у забезпеченні повернення кредитних коштів.

На сьогоднішній день одна з основних проблем, з якими стикаються підприємства, полягає у нестачі обігових коштів. Доступ до фінансових ресурсів значною мірою залежить від політики держави, банківських та кредитних установ у відповідній сфері. На нашу думку, в умовах сучасної економічної ситуації необхідно вжити низку заходів на державному рівні, які забезпечать підприємствам доступ до кредитних ресурсів:

- збільшення участі держави у страхуванні доходів та ризиків неповернення кредитів через субсидування частини страхових внесків;
- створення державного агентства з гарантування кредитів.

Орієнтуючись на міжнародну практику, доцільно організувати в Україні державне агентство з надання інвестиційних гарантій для підтримки кредитування.

Згідно з запропонованою схемою, у разі потреби в фінансуванні для поліпшення та оновлення виробничих процесів, виробник звертається до фінансової установи.

Кредит надається в розмірі, який становить 80% від вартості придбаного обладнання. Залишкові 20% покриваються коштами самого постачальника. Це свідчить про його надійність, серйозність у веденні бізнесу та знижує ризики для банку при наданні кредиту. В результаті створюються умови для отримання кредиту на більш вигідних умовах, з низькою процентною ставкою.

Для забезпечення наданого кредиту банк вимагає певну гарантію, яка видається державним гарантійним агентством.

Це агентство має право надавати гарантію тільки в разі, якщо позичальник пропонує майно як заставу під кредитну лінію.

– акий підхід до кредитування дозволить забезпечити доступ до фінансування (як короткострокового, так і довгострокового) для підприємств, що володіють майном. Банк буде видавати кредити за умови наявності державних гарантій, а держава через гарантійне агентство зможе здійснювати контроль над ринком кредитних ресурсів. Для поліпшення механізму пільгового

кредитування товаровиробників і створення сприятливих умов для їх діяльності необхідно:

- узгодити ставку за кредитні ресурси з видом позики, її цільовим використанням і фінансовими показниками підприємства;
- розвинути механізм іпотечного кредитування та створення державного ринку з відповідним контролем;
- забезпечити доступну та прозору процедуру отримання пільгових кредитів для всіх виробників, що виконують свої зобов'язання перед державою та суспільством, з можливістю отримання компенсаційних позик.

Впровадження цього механізму також допоможе знизити вартість кредитних коштів для підприємств (позичальник частково сплачує вартість форвард-контракту до отримання кредитних коштів, що дозволяє банку знизити відсоткову ставку для позики на суму кредитного ризику), покращить планування в підприємствах і сприятиме дотриманню технологічної дисципліни. У свою чергу, банківські установи, що виступають емітентами форвард-контрактів, отримають подвійну вигоду: прибуток від обігу коштів, отриманих через продаж контрактів, та дохід від кредитних операцій (відсотки за користування позикою).

Зазначено, що купівля форвард-контракту підприємствами повинна здійснюватися в період з літа до зими року, що передує тому, в якому кредит буде фактично надано. Ця пропозиція ґрунтується на тому, що саме в цей період товаровиробники отримують доходи від продажу виробленої продукції.

При цьому під час розрахунку вартості форвард-контракту необхідно враховувати розмір бажаних кредитних коштів. Також слід врахувати, що величина вартості залежить від таких факторів: бажання позичальника отримати кредит вчасно і за нижчою процентною ставкою, а також його здатність придбати форвардний контракт. Оскільки в наукових джерелах не детально описано факти торгівлі правами на отримання кредитних ресурсів, математичне обґрунтування вартості таких контрактів є складним завданням.

Проте, враховуючи досвід гарантованого кредитування, де рівень ризику не перевищує 20-30%, доцільно оцінювати вартість форвард-контракту на рівні 7-10% від суми кредитних коштів.

Також кредитний форвард повинен мати можливість перепродажу, оскільки у позичальника можуть виникнути обставини, за яких він відмовиться від отримання кредитних ресурсів. У цьому випадку цінний папір може бути перепроданий банку, який його випустив, із врахуванням банківської премії, або іншому позичальнику за погодженою ціною. Це дозволяє значно розширити можливості виробничих підприємств щодо доступу до необхідних фінансових ресурсів.

Отже, використання механізмів форвардного кредитування для підтримки підприємств може суттєво поліпшити їх фінансову стійкість.

На сьогодні існує нагальна необхідність вирішення проблеми нестачі обігових коштів під час пікового попиту на них. Доступ до фінансових ресурсів значною мірою залежить від ефективності державної політики, а також від ставлення банків та кредитних установ до даного сектору. Важливо при цьому враховувати інтереси як позичальника, так і кредитора. Одним із ключових аспектів у забезпеченні підприємств кредитними ресурсами є застосування механізмів, що дозволяють знизити вартість кредитування.

Для цього варто використовувати спеціально розроблену пільгову ставку, яка повинна враховувати тип позики, її призначення та фінансову ефективність об'єкта кредитування. Значущим елементом у вирішенні питання обігових коштів є розвиток іпотечного та форвардного кредитування, а також постійне вдосконалення кредитної інфраструктури.

Мобілізуючи кошти для покриття витрат підприємства, фінансисти повинні чітко визначити мету інвестування та надавати рекомендації щодо найбільш ефективних способів залучення капіталу. Для фінансування короткострокових і середньострокових потреб доцільно використовувати банківські позики, тоді як для великих капіталовкладень можна розглянути додаткову емісію цінних паперів.

Однак така рекомендація має бути обґрунтованою, ґрунтуючись на ретельному вивченні фінансового ринку, аналізі попиту на різні типи цінних паперів, а також врахуванні можливих змін на ринку й упевненості у швидкому та вигідному продажу цінних паперів.

3.2 Вдосконалення управління в системі економічного механізму

Підсумовуючи погляди різних дослідників, можна зазначити, що економічний механізм управління підприємством являє собою комплексне застосування різноманітних методів та інструментів, які орієнтують діяльність суб'єктів господарювання на конкретні цілі або стимулюють їх досягнення шляхом надання матеріальної (фінансової) мотивації чи позбавлення частини ресурсів за умови виконання небажаних дій з боку управлінців.

Створення економічного механізму підприємства неможливе без чіткого визначення ролі управління та структури всієї управлінської системи. До основних складових економічного механізму управління підприємством входять такі функціональні підсистеми: планування, організація, мотивація, контроль і регулювання. Вміст кожної з цих підсистем, а також їх кількість, можуть варіюватися в залежності від типу підприємства, галузі та масштабу діяльності, рівня впливу зовнішнього середовища, результатів функціонування підприємства та інших факторів.

Механізм управління варто розглядати як компонент системи управління, який гарантує ефективний вплив на чинники, що визначають результат діяльності об'єкта управління. Якщо йдеться про внутрішні чинники підприємства, необхідно використовувати термін «механізм управління підприємством», а якщо мова про зовнішні чинники – «механізм взаємодії з іншими підприємствами та організаціями».

Оскільки внутрішні чинники управління підприємством мають різноманітну природу (організаційні, структурні, технічні, економічні, адміністративні, матеріальні), важливо виділяти конкретні типи механізмів управління. Основними типами механізмів управління, які застосовуються в

товаристві з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім», є: організаційні, економічні, структурні механізми, механізми організації управління, технічні та адміністративні, інформаційні механізми та інші.

Механізми керування виробничою програмою забезпечують виконання основного завдання, яке є суттю роботи підрозділів і забезпечує злагоджену діяльність підприємства в цілому. Механізми керування витратами та прибутком виступають одними з ключових інструментів, оскільки, контролюючи витрати, можна безпосередньо впливати на прибутковість підприємства, що є основною метою господарської діяльності.

Поліпшення функціонування механізмів управління відбувається завдяки удосконаленню застосування управлінських принципів і завдань, методів, форм та інструментів управління, організаційної структури управління підприємством і його персоналу, а також покращенню інформаційних потоків і засобів їх обробки.

Управління в товаристві з обмеженою відповідальністю «ЖБК «ВАШ ДІМ» повинно здійснюватися з використанням комплексного підходу, адже організаційні методи створюють базу для застосування економічних, а соціально-психологічні методи доповнюють їх, утворюючи необхідний зв'язок управлінських засобів у компанії.

Як і будь-яка інша діяльність, управління потребує чіткої оцінки ефективності. Вона полягає в досягненні оптимального балансу між результатами роботи управлінського апарату та ресурсами, використаними для досягнення цих результатів. Розвинена система управління підприємством створює умови, що сприяють досягненню поставлених цілей виробничим колективом, і включає в себе соціальні, економічні та психологічні компоненти.

Правильне освоєння всіх методів управління дозволить покращити ефективність праці та підвищити рентабельність виробничих процесів. Механізм управління в товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» включає правові норми та стандарти, що регулюють і визначають

організаційну структуру управління, кількість працівників, системи морального та матеріального стимулювання, забезпечення управлінської діяльності технічними засобами, а також чіткий розподіл обов'язків, прав і відповідальності між органами управління та їх працівниками.

Механізм управління підприємством базується на використанні владних відносин, охоплює організацію процесу функціонування системи, що перебуває під управлінням, і визначає структуру органів, які здійснюють керівництво цією системою (див. рис. 3.1).

Рис. 3.1. Основні важелі впливу управління економічного механізму на роботу підприємства*

*Джерело: авторська розробка

Структура управління визначає розподіл функцій серед підрозділів та працівників, а також організовує потоки інформації в системі.

Вона реалізується через параметри управлінської системи, документи, що регулюють діяльність відділів і служб, систему підпорядкування та функціональні взаємозв'язки між співробітниками управлінського апарату, а також взаємодію структурних підрозділів і працівників.

У горизонтальному вимірі структура управління розбивається на окремі ланки, а в вертикальному — на рівні управління. Ланки з'єднані між собою як прямими, так і зворотними зв'язками, що охоплюють як вертикальні, так і горизонтальні напрямки. Чим більш раціональною є структура управління, тим ефективніше працює вся система [28].

Процесний механізм аналізує систему в процесі її розвитку, включаючи функції управління, що відображають суть і зміст діяльності на всіх рівнях. Ключовими функціями управлінського механізму є: планування, мотивація, організація, контроль, призначення кадрів і їх заохочення. З точки зору власності, ще однією функцією є здійснення власниками засобів виробництва своїх прав щодо різних об'єктів власності та досягнення своїх цілей.

Ці функції є взаємопов'язаними і утворюють єдиний процес. Механізм цільового управління включає в себе визначення цілей та основних результатів діяльності підприємства, а також критерії для вибору та оцінки досягнення цих цілей і результатів. Встановлення цілей є частиною управлінського процесу, а їх реалізація відбувається як в межах управлінської діяльності, так і в межах діяльності керованого об'єкта [35].

У процесі еволюції суспільства, вдосконалення технічних можливостей і системи виробничих відносин, збільшується кількість інструментів і способів, що впливають на ефективність організаційно-економічного механізму. Важіль виступає як інструмент, що забезпечує інтеграцію складових механізму в єдину систему та гарантує цілісність його функціонування.

Функціонування важелів економічного механізму базується на системі правових норм, що відповідають вимогам чинного законодавства.

Оскільки внутрішні фактори управління підприємством мають різноманітну природу (організаційні, структурні, технічні, економічні, адміністративні, матеріальні), важливо виділяти різні типи механізмів управління. До основних видів механізмів управління відносяться: організаційні, економічні, структурні, механізми організації управління, а також технічні, адміністративні та інформаційні механізми тощо.

Економічний механізм управління підприємством представляє собою сукупність організаційних та економічних важелів (кожен з яких має свої специфічні форми управлінського впливу), що здійснюють вплив на економічні та організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє розвитку та зміцненню організаційно-економічного потенціалу, здобуттю конкурентних переваг і підвищенню ефективності діяльності підприємства в цілому.

Механізм управління охоплює такі складові, як принципи та завдання управлінської діяльності, методи, форми та інструменти управління, організаційну структуру підприємства та його персонал, а також інформаційні потоки та засоби їх обробки. Економічний механізм управління підприємством включає основні функціональні підсистеми, зокрема планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання.

Цільова система організаційно-економічного механізму визначає основні цілі та результати діяльності підприємства, а також критерії для вибору і оцінки досягнення конкретних цілей і результатів.

Структура кожної з систем та кількість підсистем в організаційно-економічному механізмі управління підприємством залежить від типу підприємства, характеру і масштабів його діяльності, ступеня впливу зовнішнього середовища, результатів діяльності та інших обставин.

Механізм управління включає цілі управлінської діяльності, елементи об'єкта та їх взаємозв'язки, на які здійснюється вплив для досягнення поставлених цілей. Питання визначення поняття "економічний механізм" досі не має єдиного трактування, тому це питання залишається актуальним і

потребує подальших досліджень та узагальнення існуючих підходів до цього терміну.

Оцінюючи вищезазначену інформацію, можна зробити висновок, що для покращення управлінської діяльності на підприємстві необхідно:

- вдосконалювати організаційну структуру управління, усувати її недоліки та зміцнювати позитивні аспекти поточної структури підприємства;
- сприяти розвитку інтелектуального капіталу, а також розробляти програми для залучення національних науковців до інноваційних технологій.

Відповідно, в контексті основної мети економічного механізму управління інтелектуальним капіталом, його основні завдання повинні полягати у:

- створенні системи управління інтелектуальним капіталом, що відповідатиме як зовнішнім, так і внутрішнім умовам діяльності підприємства;
- забезпеченні безперебійного та ефективного функціонування цієї системи;
- відтворенні та збереженні інтелектуального капіталу;
- оптимальному використанні всіх ресурсів і форм капіталу;
- розробці стимулів для ефективного використання та відновлення виробничих засобів і капіталу;
- формуванні нормативної бази управління ресурсами та капіталом, що дозволить обґрунтовувати прийняті управлінські рішення;
- визначенні чітких обов'язків для всіх суб'єктів управління підприємством;
- впровадженні новітніх автоматизованих систем управління.

Для підтримки виробничих технологій ми пропонуємо такі послуги: розробка корпоративних бізнес-рішень; аутсорсинг управлінських процесів; впровадження аналітичних платформ; розробка автоматизованих систем для діловодства та документообігу; створення корпоративних центрів для зберігання та обробки інформації; впровадження корпоративної телефонії; інтеграція різномірних інформаційних систем в єдину ІТ-інфраструктуру

компанії; реалізація рішень для захисту даних та забезпечення інформаційної безпеки; створення корпоративних порталів та баз знань.

Мотивація персоналу є однією з важливих функцій управління, поряд з такими функціями, як планування, організація, контроль та прийняття рішень [88].

У зв'язку з цим, результативність управління підприємством безпосередньо залежить від того, наскільки дієвою є мотивація працівників. Наявність ефективної системи внутрішнього управління, яка включає добре організовану модель мотивації праці, займає одне з провідних місць в організації діяльності підприємства (див. рис. 3.2).

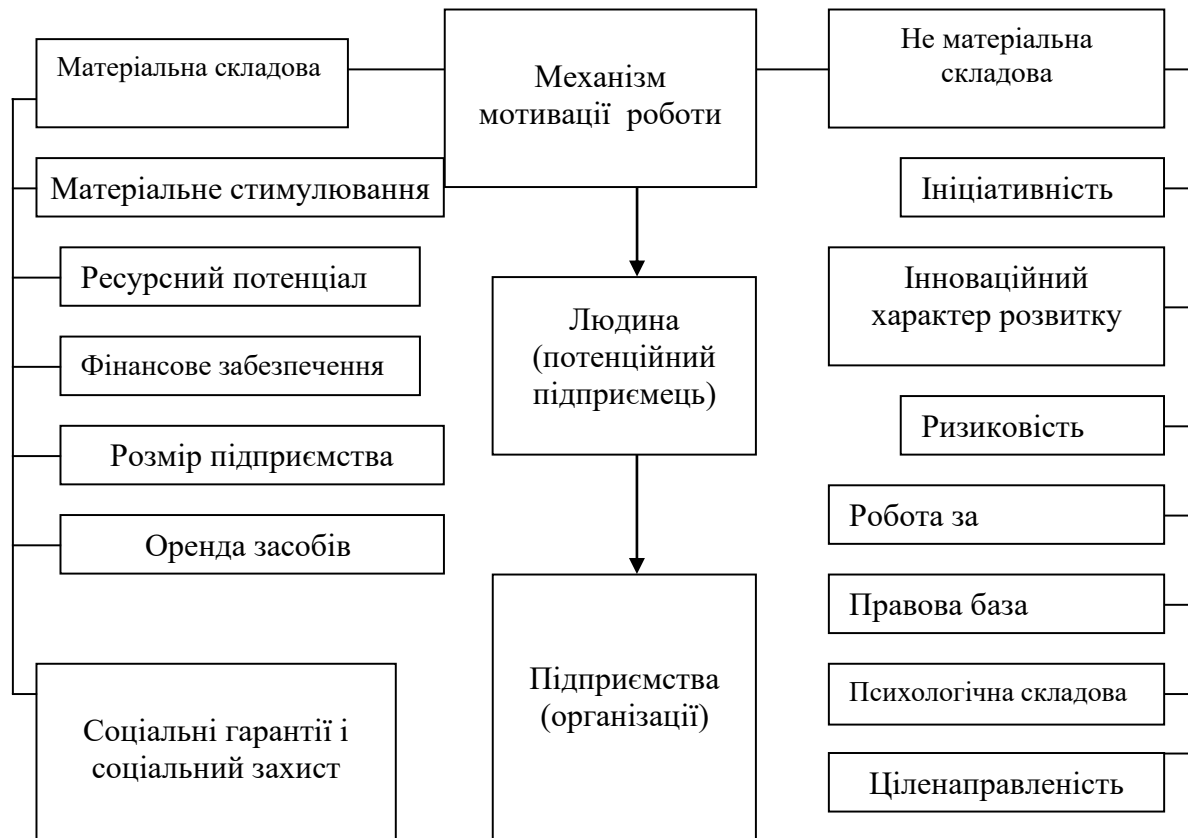

Рис. 3.2. Механізм мотивації створення і роботи ТОВ «ЖБК «Ваш Дім» *

*Джерело: розроблено автором на основі вивчення наукових праць вітчизняних вчених і підприємства [13]

Політика мотивації працівників сприяє покращенню адміністративного управління, що включає розробку та виконання планових завдань, посадових інструкцій, методичних рекомендацій, вказівок, наказів і розпоряджень. Вона є формою непрямого управління, яке орієнтується на інтереси працівників і

використовує специфічні методи і форми для забезпечення їх матеріальної та моральної зацікавленості в результатах як індивідуальної діяльності, так і діяльності підприємства в цілому, а також у покращенні показників виробничої ефективності [28].

Мотиваційний механізм сприяє трансформації комплексу факторів, принципів, стимулів, мотивів, ціннісних орієнтацій, очікувань та поведінкових реакцій з одноразового, лінійного стану в безперервний, циклічний процес. Щодо структури, мотиваційний механізм містить фінансово-економічні методи та інструменти, чітко визначену систему відповідальних осіб, правила та норми стимулювання, а також регулярність проведення оцінки виконуваних заходів тощо [36].

Управлінська модель мотивації є єдиною системою внутрішніх спонукань і зовнішніх стимулів для працівників, застосування яких дозволяє розкрити внутрішні резерви стабільного розвитку організації.

Ключовим принципом мотиваційної стратегії підприємства є комплексний підхід, що передбачає, що мотивація працівників повинна ґрунтуватися на трьох основних елементах: потенційних можливостях співробітника (психофізіологічні особливості, освіта, досвід, виховання тощо), особистісних мотиваційних характеристиках та цілях і завданнях бізнесу [39].

Мотивація співробітників включає в себе врахування основних базових потреб, таких як фізіологічні (збудливість, потреба в зовнішніх подразниках, необхідність підтримки гомеостазу та інші); потреба в безпеці та захисті; потреба в любові та емоційній підтримці; прагнення досягати поставлених цілей; потреба в соціальному визнанні (кар'єрний ріст, соціальний статус).

Розробка системи мотивації з використанням науково обґрунтованих і ефективних інструментів дозволяє значно підвищити продуктивність працівників, збільшити обсяг продажу, поліпшити виробничі процеси та якість обслуговування клієнтів, одночасно усуваючи зайві матеріальні витрати для компанії.

Зазвичай виокремлюють три категорії нематеріальних засобів мотивації:

- такі, що не вимагають інвестицій з боку компанії, наприклад, «дошка пошани», привітання з днем народження, вимпели та кубки для кращого працівника;
- такі, що потребують інвестицій і розподіляються без конкретного адресата – організація харчування на рахунок компанії, забезпечення працівників різними благами;
- такі, що вимагають інвестицій компанії і надаються конкретним працівникам, як, наприклад, безвідсоткові позики на покращення житлових умов, придбання товарів тривалого користування, або оплата відпусток [36].

Мотивація працівників організації не може бути ефективною без задоволення їх матеріальних потреб і фокусування на матеріальних інтересах. Збільшення ролі трудових і статутних мотивів не передбачає повного зменшення значення матеріальних факторів та стимулів. Вони залишаються важливим чинником, що здатен значно підвищити трудову активність і допомогти в досягненні як особистих, так і організаційних цілей.

Матеріальна мотивація полягає у прагненні до забезпечення певного рівня добробуту, високого матеріального стандарту життя. Бажання людини покращити свій добробут визначає необхідність збільшення трудового внеску, що в свою чергу сприяє зростанню ефективності праці. Важливу роль у матеріальній мотивації відіграє заробітна плата як основна форма доходу працівників. Однак для сучасних працівників окрім заробітної плати важливими є й інші чинники, такі як зміст роботи, умови для повного виявлення своїх здібностей і навичок, а також чітка перспектива кар'єрного зростання.

Процес найму співробітника включає важливість визначення головного виду мотивації для кожної особи. Співробітник, для якого головним стимулом є матеріальна винагорода, буде менш активним у прояві ініціативи щодо творчих проектів, нововведень або навчальних процесів порівняно з

тим, для кого фінансовий аспект не є основним чинником в досягненні професіоналізму та високих результатів. Вибір методів мотивації також може залежати від таких факторів, як стать і вік працівників.

Дослідження, проведені в Оксфордському університеті, призвели до таких висновків. Матеріальне заохочення має вплив на незаміжніх жінок, які можуть відкласти особисті питання, а також на одружених чоловіків, які, попри свій статус, ведуть активне особисте життя. Що стосується заміжніх жінок і неодружених чоловіків, то на їхню продуктивність сприятливо впливають публічне визнання та соціальна повага.

Працівники, яким ще не виповнилося 30 років, дуже високо оцінюють важливі відмінності, такі як надання звання кращого працівника, яке за змістом схоже на статутні нагороди.

Ці висновки були зроблені на основі шестирічного дослідження та аналізу наслідків впливу різних форм заохочень на ключові категорії працівників [6].

Отже, результати вказують на те, що об'єктом мотивації є працівники різних рівнів управління, включаючи вищий, середній та нижчий. Тому слід враховувати різницю в їх мотивації щодо виробничо-управлінської діяльності.

Керівники підприємств та організацій, з огляду на обсяг своїх повноважень та відносну відсутність централізованого нагляду, мають особливі потреби та інтереси, які безпосередньо впливають на їхні мотиви діяльності.

Для керівників підрозділів та фахівців важливими факторами розвитку, окрім збільшення заробітної плати, є кар'єрний прогрес, розширення ролі в управлінні та ухваленні рішень, здобуття більшої організаційної свободи та можливості для творчості в процесі роботи.

Досвід управління персоналом на сучасних закордонних та деяких українських підприємствах показує, що спостерігається тенденція до значних змін у системі мотивації працівників. Для нового покоління працівників,

особливо молоді, важливіші інші ціннісні орієнтації та мотиваційні фактори порівняно з попереднім поколінням. Важливими стають аспекти самореалізації та саморозвитку (нематеріальна мотивація). [6].

Ефективність та результативність роботи конкретного співробітника визначаються, в першу чергу, його індивідуальними можливостями та особистою зацікавленістю, а також розумінням власної ролі в досягненні спільних цілей. Обсяг витраченого часу та зусиль залежить від того, як працівник оцінює достатність своєї винагороди та впевнений у її отриманні. Кожен керівник усвідомлює важливість мотивації працівників до досягнення визначених виробничих завдань і цілей.

Невдоволення політикою кар'єрного розвитку сьогодні виступає однією з головних причин низької мотивації праці. Для того, щоб подолати цю проблему та уникнути можливих негативних наслідків, кожна компанія повинна зрозуміти важливість розробки плану кар'єрної політики та механізму просування по службі, де доцільно зазначати можливі етапи кар'єрного зростання для менеджера. На жаль, багато сучасних підприємств мають таку мотиваційну модель, при якій у працівників відсутній міцний стимул для виконання ефективної роботи. Як наслідок, співробітники не бажають брати на себе відповідальність за прийняття та реалізацію управлінських рішень, не відчують зв'язку з компанією, на якій працюють, і не розуміють важливості досягнення гармонії між особистими цілями і цілями організації [44].

Механізм мотивації, який впливає на поведінку працівників організації, повинен ґрунтуватися на таких аспектах, як система формальних процедур і норм виконання функцій і завдань, що спрямовані на досягнення цілей компанії, а також розуміння менеджментом реальних інтересів, мотивів і потреб працівників, способів їх задоволення, важливих цінностей і норм поведінки в організації.

Основними компонентами мотиваційного механізму в організаційному управлінні є: удосконалення системи оплати праці, створення можливостей

для працівників брати участь у розподілі прибутків організації; оптимізація організації праці, яка включає встановлення цілей, розширення трудових обов'язків, збагачення праці, виробничу ротацію, використання гнучких графіків роботи та покращення умов праці.

Таким чином, для досягнення найкращих результатів від застосування методів мотивації та покращення продуктивності праці необхідно застосовувати їх у сукупності.

Це забезпечить сильний зв'язок між ними, оскільки використання лише окремих методів не дасть змоги стимулювати творчу активність співробітників для досягнення підприємницьких цілей.

4o mini

3.3 Удосконалення функціонування економічного механізму як чинника економічної безпеки підприємства

Передусім необхідно підкреслити, що на основі наведеного вище матеріалу можна зробити висновок, що ключовим елементом загального господарського механізму є економічний механізм господарювання. Саме завдяки ньому проводиться оцінка загальної ефективності виробничої діяльності підприємства. Розглянути його схематично можна на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Загальна схема економічного механізму господарювання*

*Джерело: [44]

Головною метою економічного механізму є прагнення створити умови, що забезпечують безпеку для досягнення цілей організаційної діяльності за допомогою економічних методів, які включають відповідні важелі впливу. Це обґрунтовується тим, що управлінські процеси в соціальних системах виконуються людьми для людей, під час яких виникають різноманітні взаємодії та залежності.

Перелік методів та важелів не може бути вичерпним, оскільки постійні зміни в умовах сучасного життя та нові проблеми змушують управлінців шукати інноваційні підходи до впливу на об'єкти управління. Окрім того, важливо зазначити, що разом із державними дотаціями можуть існувати також державні інвестиції в підприємства для фінансування спеціальних програм розвитку, а керівництво підприємства може пропонувати працівникам не лише традиційні матеріальні стимули, але й додаткові вигоди, такі як медичне страхування, оплата мобільного зв'язку, бензину, безкоштовні обіди тощо.

Економічну безпеку підприємства варто розглядати як процес узгодження економічних інтересів підприємства з інтересами зовнішніх суб'єктів, які взаємодіють з ним поза його межами, в межах певного часу і простору. Через велику кількість зовнішніх учасників, з якими підприємство взаємодіє, можна здійснити їх класифікацію за різними критеріями, що дозволить ефективно формулювати та організовувати моніторинг їхнього впливу, контролювати рівень дотримання вимог та встановлювати пріоритетні інтереси підприємства.

Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства варто трактувати як сукупність методів, що охоплюють управлінські, економічні, організаційні, правові та мотиваційні інструменти для досягнення гармонії між інтересами підприємства і суб'єктів зовнішнього середовища. Це дозволяє підприємству отримувати достатній прибуток для забезпечення

його економічної безпеки з урахуванням специфіки його діяльності. Запропонований механізм включає три основні блоки: вхідний, внутрішній і вихідний. Вхідний блок орієнтований на налагодження взаємодії підприємства з пріоритетними зовнішніми суб'єктами (див. рис. 3.4).

Дія таких елементів механізму зумовлена саме інтересами споживачів продукції.

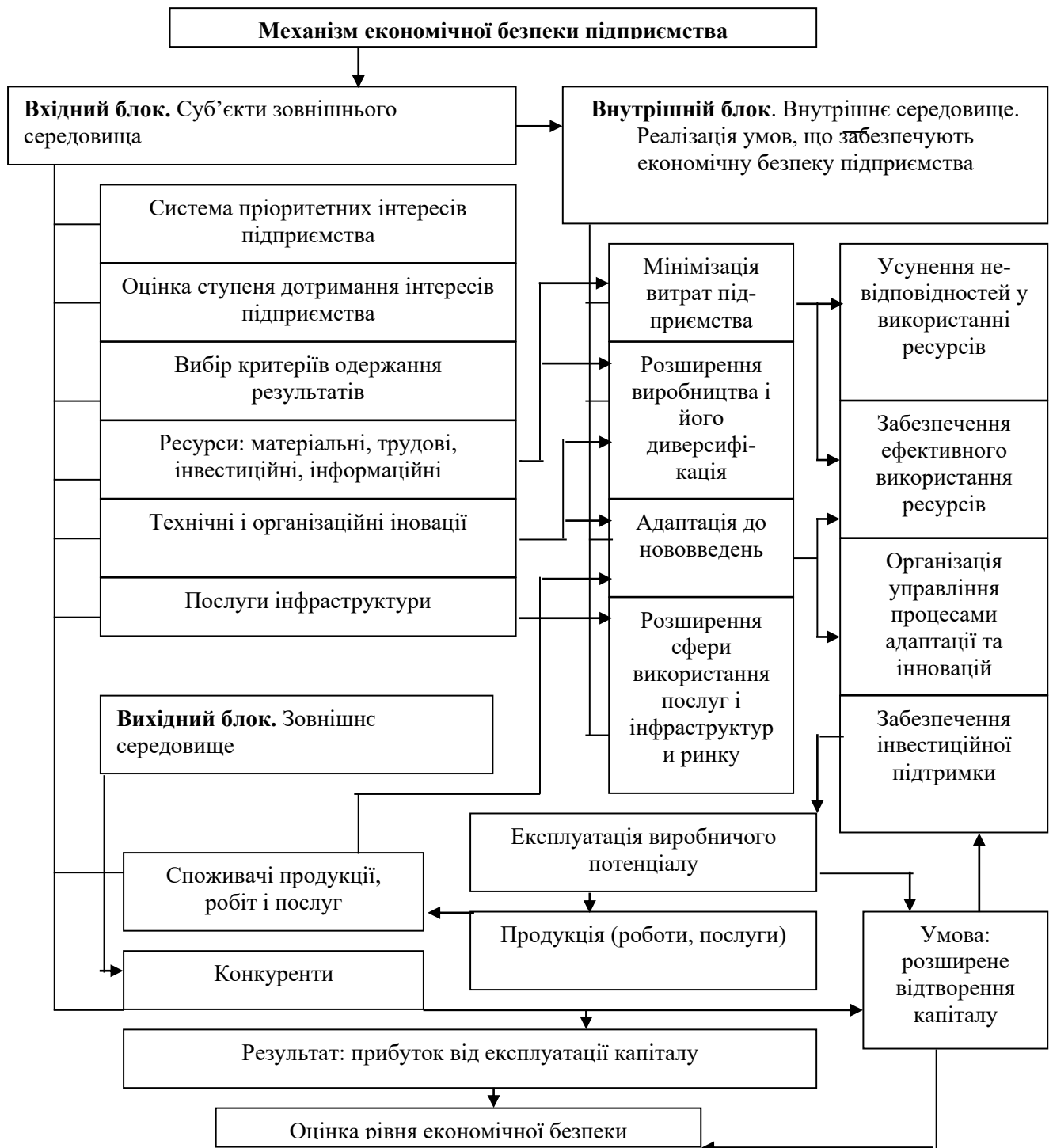

Рис. 3.4. Структура механізму забезпечення економічної безпеки підприємства *

*Джерело: [39]

Основна мета внутрішнього компонента механізму економічної безпеки товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» полягає у створенні та реалізації умов, які забезпечують економічну стабільність підприємства, а саме — виявлення неузгодженостей у використанні ресурсів (матеріальних і трудових) компанії.

В результаті функціонування первинного блоку механізму економічної безпеки, підприємство здатне здійснювати реалізацію своєї продукції.

Основними напрямками розвитку товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» є гарантування його стабільного та максимально ефективного функціонування в поточний час, а також забезпечення високого потенціалу для подальшого розвитку, а саме:

- забезпечення високої фінансової ефективності, фінансової стійкості та незалежності компанії;
- досягнення технологічної незалежності та високої конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства;
- підвищення ефективності управлінського процесу, створення оптимальної та ефективної організаційної структури;
- забезпечення високої кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу для забезпечення належної ефективності;
- мінімізація негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище;
- забезпечення належної правової захищеності усіх аспектів діяльності підприємства;
- забезпечення захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці та досягнення необхідного рівня інформаційної підтримки роботи всіх підрозділів компанії.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» несе повну відповідальність за результати своєї діяльності, як це передбачено законодавством України.

Економічний механізм функціонування підприємства являє собою комплекс його зв'язків із внутрішнім і зовнішнім середовищем, а також відповідних регулюючих інструментів. Реалізація цілей, пріоритетів і політики підприємства здійснюється через використання відповідних методик, інструкцій, положень і нормативів, які, завдяки єдності принципів їх розробки, формують реальний механізм управління економічною діяльністю.

Діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» має ґрунтуватися на таких основних положеннях і принципах: самостійність, економічна зацікавленість, відповідальність, рівноправність, конкуренція, приватна власність, державне регулювання та соціальне партнерство.

Економічний механізм підприємства має складну організаційну структуру, однак можна виділити такі його ключові елементи, як система формування та використання ресурсів; система управління витратами; система фінансового управління; мотиваційна система; система взаємодії з ринковим середовищем, які вимагають постійного вдосконалення. Економічний механізм підприємства, з одного боку, має забезпечувати взаємозв'язки з зовнішнім середовищем і створювати умови для отримання доходу. З іншого боку, він орієнтований на розвиток внутрішніх виробничих відносин підприємства (див. рис. 3.5).

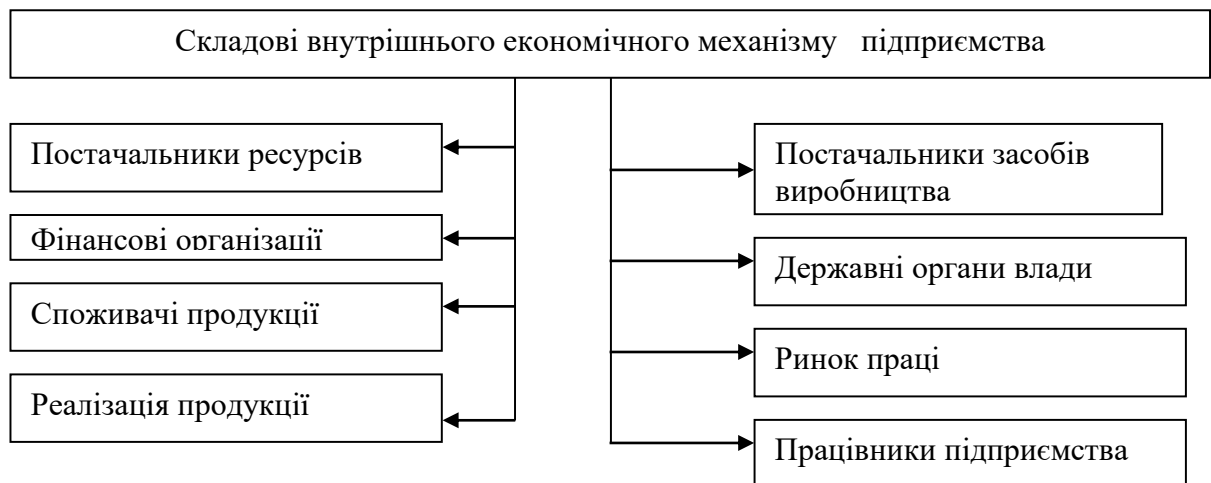

Рис. 3.5. Структура внутрішнього економічного механізму підприємства*

*Джерело: [54]

У першому випадку основи формування визначаються специфікою господарського механізму суспільства, яка включає домінуючу форму власності на засоби виробництва, наявні системи ціноутворення, оподаткування, планування тощо. У другому випадку ключову роль відіграють особливості виробничих відносин на рівні підприємства.

Діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» як системи господарських елементів (підрозділів) здійснюється за допомогою його внутрішнього економічного механізму.

Структура цього механізму визначається через:

- організаційно-технічну систему, що забезпечує формування вертикальних зв'язків між адміністративним центром та підрозділами, а також горизонтальних зв'язків між окремими підрозділами;
- систему планування діяльності підрозділів;
- механізм контролю та оцінювання ефективності роботи підрозділів;
- запровадження матеріальної відповідальності для підрозділів;
- мотиваційний механізм, що забезпечує їх функціонування (див. рис. 3.6).

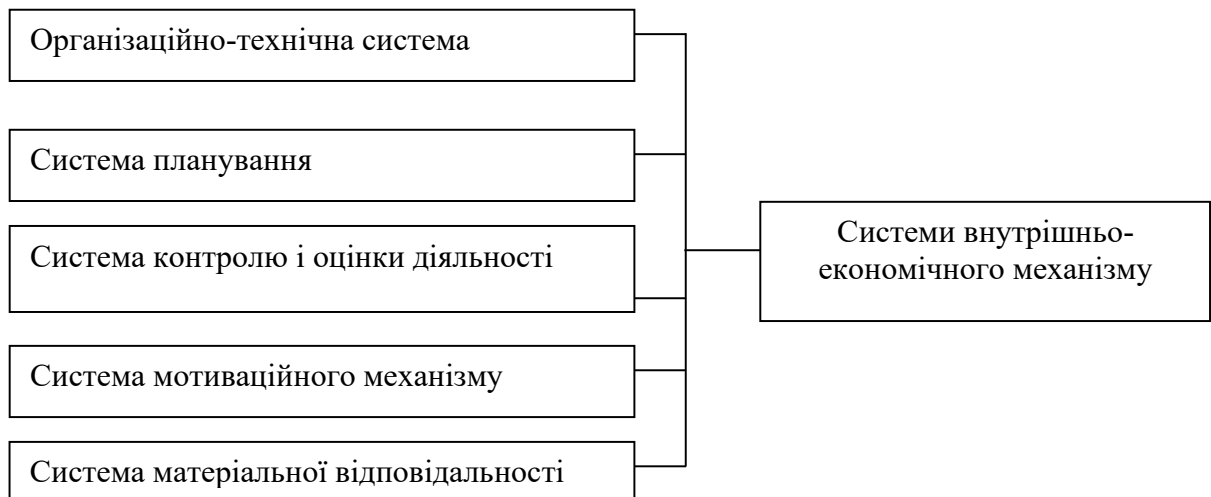

Рис. 3.6. Системи внутрішнього економічного механізму товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім»*

*Джерело: авторська розробка

Кожна з перелічених складових внутрішнього економічного механізму впливає на формування характеру діяльності підприємства як цілісної системи та забезпечує умови для досягнення визначених цілей.

Як і будь-яка інша система, внутрішній економічний механізм підприємства створюється на основі чітко сформульованих і науково обґрунтованих принципів. Основні принципи функціонування економічного механізму підприємства представлені на рис. 3.7.

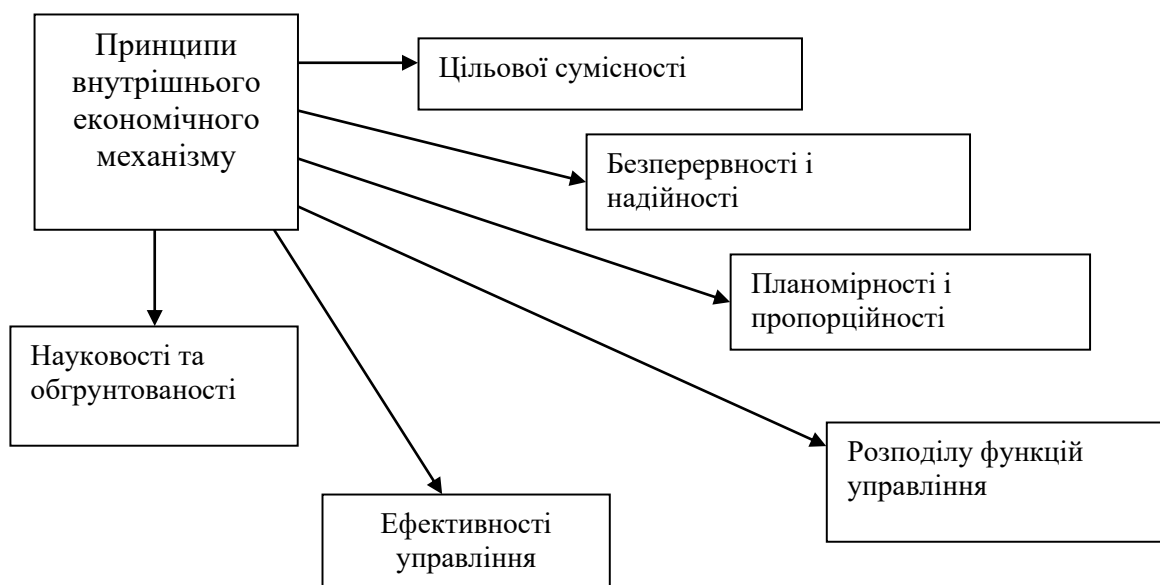

Рис. 3.7. Принципи економічного механізму підприємства*

*Джерело: [90]

Принцип цільової сумісності та концентрації передбачає формування цілеспрямованої управлінської системи, у якій усі її складові працюють як єдиний механізм, орієнтований на досягнення спільної мети.

Принцип безперервності та стабільності полягає у створенні таких організаційних, виробничих і технічних умов, які забезпечують стійкість і постійність заданого режиму роботи виробничого процесу.

Принцип системності, пропорційності та динамічності визначає, що управлінська система має спрямовуватися не лише на вирішення поточних завдань, а й на реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства. Вона об'єднує дії людей, а також визначає обсяги, асортимент і якість ресурсів, які використовуються, з урахуванням часу.

Демократичний принцип розподілу управлінських функцій базується на законах і методах суспільного поділу праці. Підготовка рішень у сфері управління та відповідальність за їх виконання розподіляються відповідно до цих принципів.

Принцип наукового підходу та обґрунтованості методів управління базується на тому, що методи, форми та інструменти управління повинні бути підкріплені науковими дослідженнями та перевірені у практичній діяльності.

Принцип ефективності управління передбачає використання різноманітних шляхів для досягнення однієї й тієї ж мети. Підприємство постійно працює над пошуком оптимальних рішень, які спрямовані на вдосконалення організації виробничих процесів, забезпечення випуску конкурентоздатної продукції та надання якісних послуг.

Однією з ключових умов функціонування внутрішнього економічного механізму, поряд із забезпеченням відносної самостійності структурних підрозділів, є створення внутрішньовиробничої інфраструктури шляхом формування різноманітних суб'єктів економічних відносин всередині підприємства.

Очевидно, що розвиток економічного механізму управління виробництвом у будівельній сфері сприятиме зростанню ефективності та зміцненню конкурентних позицій підприємства.

Пропонуємо виділити такі підходи, які сприятимуть підприємству в досягненні поставлених цілей:

а) Застосування інноваційних технологій.

Інноваційні технології надають можливість більш точно і детально створювати будівельні проекти, що дозволяє мінімізувати ймовірність помилок і недоліків. До того ж, використання сучасних інформаційних рішень сприяє підвищенню ефективності управління будівельними процесами та зменшенню ризиків виникнення ускладнень під час реалізації проектів.

Для компанії доцільно розглянути впровадження таких передових технологій:

- 3D-друк, що революціонізує підхід до будівництва. Завдяки цій технології можна створювати міцні бетонні елементи, архітектурні компоненти та навіть будівлі цілком. Вона забезпечує не лише швидкість і продуктивність, але й мінімізує утворення відходів.

- Системи розумного управління, які дозволяють інтегрувати рішення для «розумних» будинків. Вони включають енергозберігаючі технології, автоматизоване управління, дистанційний контроль і моніторинг споживання ресурсів, що допомагає оптимізувати використання енергії та води.

- Наноматеріали – це інноваційні речовини з унікальними властивостями, розміри частинок яких вимірюються в нанометрах, що надає їм особливі характеристики.

- Біорозкладні матеріали, здатні розпадатися в природних умовах без утворення шкідливих залишків, що сприяє екологічній безпеці.

- Сонячні матеріали, які дозволяють використовувати енергію сонця без необхідності встановлення класичних сонячних панелей.

Ці технології здатні значно покращити ефективність, екологічність та інноваційність роботи компанії.

б) Планування та прогнозування

Для підприємства важливо розробляти дієві стратегії планування виробництва, базуючись на аналізі ринкового попиту та наявних ресурсних обмежень. Крім того, застосування сучасних методів прогнозування сприяє мінімізації ризиків і покращенню точності планування.

На нашу думку, до факторів, які варто враховувати для ефективного прогнозування та планування діяльності досліджуваного підприємства, належать:

- прогнозування ринкового попиту;
- раціональне управління ресурсами;
- оцінка та контроль результативності роботи підприємства;
- розвиток та використання кадрового потенціалу;
- аналіз конкурентного середовища.

в) Управління ресурсами.

Окрім оптимізації використання матеріально-технічних та енергетичних ресурсів, важливим завданням є впровадження екологічно чистих методів виробництва та сучасних технологій. Доцільними заходами можуть бути такі практики:

- забезпечення енергоефективності;
- налагодження взаємодії з іншими галузями.

г) Фінансовий контроль.

Основним пріоритетом для будь-якого підприємства є створення ефективної системи обліку фінансів, а також контроль за витратами із застосуванням ключових показників ефективності для оцінки успішності діяльності. Грамотний фінансовий контроль дозволяє вчасно виявляти проблеми та сприяє забезпеченню фінансової стабільності компанії. Основними елементами цього процесу є:

- планування та бюджетування (розроблення як річних, так і довгострокових фінансових планів, аналіз фінансових методів та розподіл ресурсів для досягнення визначених цілей);
- аналіз доходів і витрат (регулярний моніторинг фінансових потоків, аналіз відхилень між фактичними даними та запланованими для ідентифікації можливих ризиків);
- оптимізація управління запасами і постачаннями (налагодження співпраці з постачальниками для забезпечення стабільних і якісних поставок);
- фінансова звітність (використання показників для оцінки загального фінансового становища компанії);
- податкове планування (розроблення стратегій мінімізації податкових зобов'язань у межах законодавства);
- прогнозування фінансів (побудова прогнозів для оцінки майбутніх фінансових потреб і можливих ризиків).

д) Розвиток кадрового потенціалу підприємства включає низку стратегій і практик, спрямованих на покращення кваліфікації та ефективності працівників. Ось основні підходи, які можуть сприяти цьому процесу:

- Оцінка кадрових потреб (постійне вивчення потреб у персоналі для визначення необхідних навичок і кваліфікацій, що підтримують розвиток бізнесу).
- Навчання та розвиток (запровадження програм наставництва для передачі досвіду від досвідчених працівників до нових членів команди).
- Стимулювання інновацій (заохочення працівників до пропозиції та реалізації нових ідей для покращення робочих процесів).
- Модернізація технологічних навичок (навчання персоналу новітнім цифровим інструментам та програмам).
- М'які навички та комунікація (організація тренінгів для поліпшення комунікаційних навичок та вирішення конфліктних ситуацій).

- Здоров'я та добробут персоналу (забезпечення працівників програмами медичного страхування, створення комфортних умов для їхнього психологічного стану).
- Фідбек, оцінка результативності та система винагород (розробка індивідуальних планів кар'єрного росту, регулярне надання зворотного зв'язку і оцінка результатів роботи для підтримки високих стандартів, а також введення мотиваційної системи та винагороди за досягнення).

е) Стимулювання інновацій.

Підтримка інновацій в організації є важливою складовою для забезпечення її конкурентоспроможності та стійкості в будівельному секторі. Ключовими аспектами для їх впровадження є:

- формування інноваційної культури (проведення регулярних нарад та форумів для обміну ідеями серед працівників);
- співпраця з зовнішніми інноваційними партнерами (налагодження партнерських відносин із стартапами, науково-дослідними організаціями та іншими інноваційними установами, активна участь у професійних мережах для обміну новими технологіями та практиками);
- інноваційні інкубатори та лабораторії (створення внутрішніх лабораторій або інкубаторів для розробки та апробації нових концепцій, надання ресурсів та обладнання для реалізації експериментальних проектів);
- постійний моніторинг галузевих тенденцій (регулярне відстеження новітніх напрямків у будівництві та впровадження кращих практик з інших сфер).

є) Управлінська ефективність.

Передбачає оптимізацію управління якістю та безпекою, а також впровадження принципів Lean-виробництва для загальної оптимізації процесів. Управлінська ефективність є критично важливою для успіху будь-якої компанії та включає такі стратегії:

- стратегічне планування (створення та оновлення стратегії розвитку, яка враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори, встановлення конкретних,

вимірюваних та досяжних цілей для покращення ефективності управління);

- управління ризиками (оцінка потенційних ризиків, розробка та впровадження стратегій для їх мінімізації та контролю);
- ефективна комунікація (створення умов для безперешкодного обміну інформацією між різними рівнями та підрозділами компанії);
- розвиток лідерських компетенцій (підготовка керівників відділів та вищого керівництва, сприяння створенню культури лідерства).

Усі ці стратегії є критично важливими для успішного управління підприємством, його зростання та зміцнення конкурентоспроможності в умовах будь-яких ринкових викликів.

Висновки до III розділу

Основними напрямками розвитку товариства з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» є забезпечення його стабільної та максимально продуктивної роботи на даний момент, а також високий потенціал для подальшого розвитку. Це включає в себе: підвищення фінансової ефективності діяльності підприємства, забезпечення його фінансової стійкості та незалежності; забезпечення технологічної автономії та досягнення високого рівня конкурентоспроможності технічного потенціалу; покращення ефективності управлінської діяльності, оптимізацію організаційної структури для ефективного управління; підвищення кваліфікації персоналу та розвитку його інтелектуального потенціалу, а також забезпечення належної результативності роботи; мінімізацію негативного впливу виробничо-господарської діяльності на навколишнє середовище; надання якісної правової підтримки всім аспектам функціонування підприємства; забезпечення захисту інформаційних ресурсів, комерційної таємниці та досягнення належного рівня інформаційного забезпечення для роботи всіх підрозділів і відділів

організації; ефективну організацію системи безпеки для захисту персоналу, капіталу, майна підприємства та комерційних інтересів.

Суть управління фінансами підприємств полягає в організації роботи фінансових структур таким чином, щоб забезпечити залучення додаткових фінансових ресурсів на найбільш вигідних умовах, ефективно їх інвестувати та здійснювати прибуткові операції на фінансовому ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Економічний механізм являє собою комплекс економічних інструментів для регулювання виробництва, який можна розглядати як сукупність складових елементів, що в загальному визначають фінансовий стан підприємств.

До таких елементів належать ціни та тарифи, кредити, податки, дотації, бюджетні асигнування, страхування та мотивація праці. Основою виробничого процесу є потреби, які можуть бути економічними та матеріальними, що перетворюються в інтереси – індивідуальні, колективні та суспільні, формуючи таким чином ефективну внутрішню економічну систему підприємства.

Правове регулювання економічних відносин здійснюється за допомогою адміністративних та економічних методів. Однак, на відміну від адміністративних, економічні методи впливають безпосередньо на майнові та економічні інтереси підприємств і інших суб'єктів господарської діяльності.

Ми розглянули фактори, що впливають на формування та ефективність функціонування економічного механізму, які необхідно враховувати в процесі діяльності підприємства. Це включає: фактори макросередовища, фактори мікросередовища, особливості внутрішніх виробничих відносин на підприємстві, ступінь орієнтації на використання його сильних сторін та можливостей, а також на подолання слабких сторін і мінімізацію загроз з боку зовнішнього середовища. Крім того, важливим є рівень розвитку підсистем, які забезпечують належне функціонування важелів економічного механізму, таких як правовий, кадровий, фінансовий, інноваційний та інформаційний.

Економічний механізм забезпечує інтеракцію між підсистемою управління та підсистемою, якою здійснюється управління, і включає в себе комплекс конкретних форм та методів, що забезпечують цілеспрямований вплив на економіку.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЖБК «Ваш Дім» знаходиться у місті Львові та здійснює загально будівельні роботи. Ця компанія має ступінчасту організаційну структуру, яка не передбачає наявності проміжних господарських підрозділів (відділів або цехів), а взаємодія між бригадами здійснюється безпосередньо через управлінську ланку. Фондоємність підприємства є порівняно низькою і протягом останніх років демонструє тенденцію до збільшення. Водночас більша частина цих фондів є застарілими, а фондоозброєність праці складає 791,1 тис. грн на одного працівника.

На досліджуваному підприємстві за аналізований період спостерігалось зниження загальної вартості активів на 4382 тис. грн, що становить 11,7%. Водночас відбулася зміна в структурі майна. Частка необоротних активів зменшилась удвічі, з 45,99% до 25,9%. Частка оборотних активів збільшилась на 5%, однак їх загальна вартість зменшилась на 3,6% протягом року. Зміни, що сталися, були здебільшого зумовлені скороченням дебіторської

заборгованості майже вдвічі, а також значним зростанням виробничих запасів та інших оборотних активів на 90% та 82% відповідно.

Найбільшу абсолютну суму серед доходів отримав прибуток від продажу продукції (валовий): він збільшився порівняно з минулим роком на 130 тис. грн, що становить 425 %. Прибуток до оподаткування також зріс на 105 тис. грн. Як наслідок, чистий прибуток у звітному році досяг 80 тис. грн.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що мотиваційна система управління персоналом має враховувати інтереси працівників; узгоджувати їх бажання з цілями підприємства; сприяти підвищенню продуктивності праці; заохочувати ініціативу співробітників у вирішенні як їхніх особистих завдань, так і завдань підприємства; покращувати мікроклімат у колективі та задоволення основних потреб. Отже, розробка дієвої мотиваційної системи є стратегічно важливою для організацій.

Ефективність управлінської діяльності підприємств значною мірою залежить від впровадження грамотно організованої мотиваційної системи.

Логіка проведеного дослідження дає підстави для висновку, що рівень економічної безпеки підприємства підвищується, коли зменшується конкуренція на ринку чи в галузі, зростає технологічна незалежність, удосконалюється організаційна структура, підвищується кваліфікація працівників, а також забезпечується вища правова захищеність. У зворотньому випадку, зниження цих факторів може призвести до зменшення рівня економічної безпеки. В умовах високої конкуренції на ринку підприємства змушені інвестувати значні кошти в розширене відтворення капіталу, на відміну від тих, що функціонують у умовах низької конкуренції або монопольної ситуації, де така потреба є меншою.

Проблема забезпечення підприємства ресурсами має два ключові аспекти: технічний і фінансовий. Технічний стан матеріально-технічної інфраструктури не дає змоги досягти рівня продуктивності, який би дозволив повністю вирішити питання самозабезпечення ресурсами. Що стосується фінансового аспекту, то він полягає в низькій платоспроможності, що є

наслідком довготривалої політики цінових диспропорцій і невиконання державою своїх фінансових зобов'язань.

Оскільки немає єдиного чітко визначеного підходу до поняття «економічний механізм», науковці дійшли спільної думки, що він здійснює вплив на об'єкти управління через застосування економічних методів. Однією з характерних рис таких методів є їх непрямий вплив на діяльність підприємств, який реалізується через врахування економічних інтересів людей. Для забезпечення ефективності роботи підприємства важливою є роль як внутрішніх, так і зовнішніх економічних механізмів, тому в умовах конкурентного середовища необхідна налагоджена взаємодія обох компонентів економічного механізму управління.

Фінансовий механізм підприємства є системою управління фінансами, яка забезпечує організацію взаємодії фінансових відносин і грошових ресурсів з метою максимізації їхнього впливу на кінцеві результати діяльності. Оптимальна взаємодія фінансових відносин досягається через використання всіх фінансових категорій (виручка, прибуток, амортизація, оборотні кошти, кредит, бюджет, податки), нормативних значень, а також через застосування різноманітних стимулів, пільг, санкцій та інших фінансових інструментів.

Основними завданнями, спрямованими на вдосконалення функціонування фінансового механізму на підприємстві, є: виявлення потенційних джерел фінансування для розвитку виробництва; визначення ефективних шляхів інвестування фінансових ресурсів; удосконалення операцій з цінними паперами; встановлення оптимальних взаємозв'язків із фінансово-кредитною системою та іншими господарськими суб'єктами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адлер О. О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Вінниця, 2019. 118 с.
2. Аналіз господарської діяльності. Г. Даценко, Н. Коцеруба, І. Крупельницька, О. Кудирко, І. Лобачева. Вінниця, 2021. 416 с.
3. Аранчій В. І., Чумак В. Д. Удосконалення організаційно-економічного механізму фінансової стабілізації аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2018. №2. С. 46-50.
4. Бегун С. І. Аналіз господарської діяльності : електронний курс. ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2389>
5. Безкоровайна Л. В. Теоретичні основи організаційно-економічного механізму ефективної діяльності товаровиробника. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 201. С. 624–631.

6. Боковець В. В. Організація виробництва : навч. посіб. для студ. екон. спец.; Вінниц. фін.-екон. ун-т. Вінниця : ВФЕУ. 2019. 319 с.
7. Бурик А. М. Планування діяльності підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учб. л-ри, 2018. 260 с.
8. Варченко О. М., Даниленко А. С. Складові економічного механізму сталого розвитку сільського господарства. *Економіка та управління АПК*. Біла Церква, 2019. Вип. 8 (95). С. 5-10.
9. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз : навч. посібник. Одеса, 2020. 240 с.
10. Гаєвська Л. М., Марченко О. І. Підприємницька діяльність : підручник / Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. Ірпінь, 2019. 500 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні»).URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3485/3/3699_IR.pdf
11. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 256 с.
12. Грещак М. Г., Гребешкова О. М. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.]. Київ : КНЕУ, 2021. 103 с.
13. Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюба О. С. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2021. 228 с.
14. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 304 с.
15. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Мелітополь, 2021. 260 с.
16. Грузнов І. І. Організаційно-економічні механізми управління. Одеса : Астропрінт, 2020. 292 с.
17. Данилюк М. О. Метошоп І. М., Войтків Л. С., Паневник Т. М., Буй Ю. В. Економічний аналіз : навч. посіб. ІФНТУНГ. Івано-Франківськ. 2018. 316 с.

18. Дикань В. Л., Писаревський І. М. Економічний механізм підприємства : навч. посіб. Харків : Транспорт України, 2022. 128 с.
19. Дистанційний курс з дисципліни «Аналіз господарської діяльності». Автор – Шило Л. А. URL:<http://lider.diit.edu.ua>. Рік сертифікації 2018.
20. Дмитрієв І. А., Шевченко І. Ю. Економіка підприємства : навч. посіб. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 292 с.
21. Доброва Н. В., Осипова М. М. Основи бізнесу : навчальний посібник Одеса : Бондаренко М. О., 2018. 305 с.
22. Дончак Л. Г. Системний та процесний підходи до визначення внутрішнього економічного механізму підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. С. 106-110.
23. Дончак Л. Г. Удосконалення внутрішнього обліку та контролю як складових внутрішнього економічного механізму підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 1. С. 82-85.
24. Дончак Л. Г. Формування внутрішнього економічного механізму підприємства. *Агроінком*. 2019. № 10-12. С. 77 – 81.
25. Дробишева О. О. Сучасні методи управління витратами на підприємстві. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 5. С. 90–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2018_5_19
26. Дрозд І. К. Вдосконалення внутрішнього контролю на підприємствах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. №11. С. 83-87.
27. Духновська Л. М., Павлов В. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17, Ч. 1. С. 100–102
28. Економіка і організація виробництва : конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальностей 142 «Енергетичне машинобудування», 144 «Теплоенергетика» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О. В. Кривда, Н. Я. Бойчук, О. І. Руденко.

- Електронні текстові дані (1 файл: 1,76 Мбайт). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2020. 99 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/39095>
29. Економіка і організація виробництва : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями / Петренко К. В., Скоробогатова Н. Є. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177 с.
 30. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2020. 240 с.
 31. Економіка підприємництва : підручник/ під ред д.е.н., проф. Фролової Л. В. : Бондаренко М.О. Одеса : ОНПУ, 2020. 708 с.
 32. Економіка підприємства : підручник / за ред. Ковальської Л. Л., Кривов'язюка І. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
 33. Економіка підприємства: магістерський курс : навч. посібник / А. І. Яковлев та ін.; за ред. А. І. Яковлева, Л. С. Ларка. Харків : Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т", 2018. 515 с.
 34. Економіка підприємства : навч. посібник / уклад. Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 343 с
 35. Економіка підприємства : навч. посібник / Юрченко Н. Б., Кравчук Р. С., Запихляк І. Б., Васирик І. І. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. 377 с.
 36. Економіка підприємства : навч. посібник. Уклад. Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 343 с.
 37. Економіка підприємства : навчальний посібник / Гусева О. Ю. та ін. Київ : Державний університет телекомунікацій, 2020. 215 с.
 38. Економіка підприємства : навчальний посібник / О. І. Лисак, Л. О. Андреева, Л. О. Болтянська. Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.
Електронний ресурс. URL:http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Lisak-O.I.-Andryeyeva-L.O.-Boltyanska-L.O.-E_konomika-pidpriyemstva-Navchalnij-posibnik.pdf
 39. Економіка підприємства : навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Л. М. Степасюк та ін. 2-ге вид. Київ : «ЦП «КОМПРИНТ»». 2018.

- 392 с. Електронний ресурс. [URL:http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5804/1/Rogach_Ek_p%D1%96dp_2018_2_vid.pdf](http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5804/1/Rogach_Ek_p%D1%96dp_2018_2_vid.pdf)
40. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
 41. Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку: колективна монографія. Інформаційно-аналітичне забезпечення у системі моделювання та оптимізації бізнес-процесів підприємства (Сатир Л. М., Новікова В. В., Задорожна Р. П.). Полтава : ПП «Астроя», 2021. 188 с.
 42. Економічна теорія : навчальний посібник / [Л. С. Томашик, О. О. Перепьолкіна, Б. М. Шевчик та ін.]. Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2018. 264 с.
 43. Економічний аналіз : навчальний посібник. Сафронська І. М., Пеняк Ю. С., Ментей О. С., Кочетков О. В. Луган. нац. аграр. ун-т. Харків, 2018. 509 с.
 44. Єрмаков О. Ю., Жибак М. М., Динька П. К., Христенко Г. М., Гурська І. С., Організація виробництва : навч. посібник. Київ : ФОП Ямчинський О.В., 2019. 414 с.
 45. Захарченко В. І. Економіка підприємства. Практикум. Київ : Видавництво «Центр навчальної літератури», 2019. 144 с.
 46. Зборовська О. М. Економічний механізм управління розвитком промислового підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. No 2. С. 24-27
 47. Іванілов О. С. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
 48. Ілляшенко Н. С. та Росохата А. С., 2019. Формування організаційно-економічного механізму прогнозування перспективних напрямів інноваційного розвитку промислового підприємства. Ефективна

економіка, [online] № 1. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3737>

49. Карпюк Г. І. Основи підприємництва : навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf>
50. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю. І. Аналіз господарської діяльності : підручник. Львів : Львівська політехніка, 2019. 320 с.
51. Козаченко Г. В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. 2023. № 11. С.107–111.
52. Козик В. В. Організація виробництва : навч. посіб. Київ :Знання, 2018. 222 с.
53. Козловський В. О., Дончак Л. Г. Структурна модель формування внутрішнього економічного механізму підприємства. *Вісник Вінницького політехн. ін.-ту*. Вінниця : Видавництво ВНТУ, 2019. № 5 С. 36 – 39.
54. Круш П. В., Тульчинська С. О., Тульчинський Р. В. та ін. Внутрішній економічний механізм підприємства : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2018. 206 с.
55. Латишева О. В., Підгора Є. О. Витрати підприємств: суть, сучасні підходи до їх оцінки та управління. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2 (35). С. 113–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2018_2_23
56. Ляхович Л. А. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та управління. *Інфраструктура ринку*. 2018. №22.
57. Мадяр Р. О., Гадьмаші В. Р., Далекорей С. М. Управління витратами в ланцюгах постачання як інструмент досягнення конкурентних переваг бізнесу в глобальному економічному просторі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №1. С. 66-70.
58. Малицький А. А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура. [Електронний ресурс] Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Економіка. URL:<http://intkonf.org>

59. Марченко О. С., Ярмак О. В. Консалтинг економічної безпеки підприємств: концептуальні та прикладні основи системного підходу. *Економічна теорія та право*. 2021. №3 (46). С. 39–56.
60. Меліхов А. А. Організаційно-економічний механізм конкурентного розвитку підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2018. Вип. 27. С. 14–26.
61. Нагорна І. І. Організаційно-економічний механізм у забезпеченні стійкої економічної безпеки промислових підприємств : дис. кандидата економічних наук: 08.00.04; Одеса, 2019. 233 с.
62. Никифорак В. А. Організація виробництва : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, Буковин. держ. фін. акад. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2018. 407 с.
63. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК : навч. посібник. Укл. В. М. Петров. Харк. нац. аграр. ун-т. Харків : Майдан, 2018. 362 с.
64. Організація виробництва: підручник. Круш П. В., Подвігіна В. І., Гулевич В. О. та ін. Київ : Каравела, 2018. 552 с.
65. Організація виробництва : курс лекцій : навч. посіб. для студ. спеціальності 051«Економіка» / уклад.: О. О. Кожемяченко. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 233 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48106/1/konspekt_org_vyrob.pdf
66. Організація і методика економічного аналізу : навчальний посібник / Г.І. Андреева, В.А. Андреева. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». 2019. 353 с.
67. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. Житомир, 2018. 440 с.
68. Основи підприємництва : підручник / Біляк Т. О., Бірюченко С. Ю., Бужимська К. О., та ін.; [під заг. ред. Н. В. Валінкевич.]. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.

69. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні (2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.12.2020).
70. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: [http:// www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua)
71. Офіційний сайт ТОВ «Житлово-будівельна компанія «Ваш Дім» <https://vashdim.com.ua/>
72. Павлюк І. О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вінницький національний аграрний університет*. 2020. № 1. С. 84-88.
73. Парвина Т. Г. Суть організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю. [Електронний ресурс]. URL: <http://masters.donntu.edu.ua/2018/fem/parvina/library/st1.htm>
74. Петренко К. В., Скоробогатова Н. Є. Економіка і організація виробництва : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27463/1/Ekonomika_i_organiz_vyrob.pdf
75. Петренко М. І., Драбовський А. Г., Петренко В. М. Економіка підприємства : навчальний посібник. Вінниця : «Меркьюрі- Поділля». 2018. Т. 1. 432 с; Т.2. 404 с.
76. Підприємництво [Текст] : підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко та ін. Харків : УкрДУЗТ, 2018. Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. 241с. URL: <http://193.105.7.137/bitstream/123456789/189/1/%d0%9f%d0%b0%d0%bd%d1%87%d0%b5%d0%bd %d0%ba%d0%be.pdf>
77. Поленчук В. М., Наумов О. Б. Економічний механізм розвитку підприємств у історичному досвіді ринкових трансформацій. *Економічні інновації: зб. наук. праць*. Одеса : Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2021. Вип. 45. С. 192-199.
78. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Організація виробництва : навч. посібник. Харків : Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.

79. Романченко Н. В., Кожемякіна Т. В., Пічик К. В. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : НаУКМА, 2018. 302с.
80. Руденко Г. В. Внутрішній економічний механізм інтегрованих металургійних комплексів : дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Київ : КЕУ, 2019. 239 с.
81. Сатир Л. М., Кепко В. М., Новікова В. В., Непочатенко А. В. Управління стратегічними змінами як складова аналітичного забезпечення прогнозування фінансових результатів підприємств малого і середнього бізнесу. *Економіка та держава*. 2021. № 9 С. 38-44.
82. Синькевич Н. І. Економічний аналіз : курс лекцій. Тернопіль, 2018. 97 с.
83. Слав'юк Р. А., Шкварчук Л. О. Фінансовий аналіз комерційної діяльності підприємства : навч. посіб. Львів : Простір-М, 2021. 304 с.
84. Тешева В. В., Титаренко Л. В. Основні засади формування механізму управління рентабельністю підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27. С. 31–35.
85. Тимошенко Л. М. Удосконалення економічного механізму господарювання в сільськогосподарському підприємстві. *Цукрові буряки*. 2019. №1. С.4,6.
86. Томчук О. Ф. Управлінський аналіз: поняття, принципи та основні елементи. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 5(2). С. 133-142. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_5%282%29_21.
87. Тульчинська С. О. Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*, №1(6), 2018. 89-95 с.
88. Фінанси підприємств : підручник / Власова, Н. О. та ін.; за наук. ред. проф. Н. О. Власової. Харків : Світ книг, 2018. 437 с.
89. Цигилик І. І. Підприємство і внутрішній економічний механізм в умовах підприємництва. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11. С. 3-9.
90. Циглик І. І. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посіб.]. Івано-Франківськ, ІМЕ, 2020. 104 с.

91. Черепанова, В. О., Лисаченко, П. О. та Подрез, О. І., 2019. Економічний механізм інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*: зб. наук. пр. Темат. вип.: *Технічний прогрес та ефективність виробництва*, [online] № 25, с. 21–24.
92. Шелемєтьєва Т. В., Маляр Е. М. Формування механізму підвищення ефективності діяльності промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 1. С. 167-170.
93. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Вид.2-ге, перероб. і доп. Київ : Ліра-К, 2020. 550 с.